הלכה · מחברי זמננו

# פתבג המלך

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

# פתבג המלך

מקור הטקסט: אור ברסלב

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/פתבג-המלך/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

# תוכן העניינים

**דברי פתיחה** ..... 4
**פרק א - דין פת גוים** ..... 27
**פרק ב - דין בישולי גוים והמסתעף** ..... 34
**פרק ג - סוגי בישול המותרים והאסורים משום בישולי גויים** ..... 45
**פרק ד - דין הכלים שנתבשלו בהם בשולי גויים** ..... 45

**הוכן מתוכנת תורת אמת, מותר להפיץ בכפוף לתנאי רשיון** CC BY-NC-SA 2.5 **- אסור בשימוש מסחרי**
**וספרי ויקיטקסט תחת רשיון** GNU Free Doc. License
**בס"ד - כל הזכויות שמורות** (c) **ל הרב משה פרזיס שליט"א**

**הלכות פת ובישולי גוים**

הרב משה פרזיס שליט"א

בהסכמת מרן הראשל"צ רבינו עובדיה יוסף שליט"א ועוד רבנים גדולים וחשובים
מסיבה טכנית לא הבאנו את ההערות ומראה המקומות - מכל מקום ניתן להזמין את הספר המודפס בטלפון 03-5014848 וכן 052-4402406

## דברי פתיחה

עם ישראל, בני אל חי, אשר מאז היותם עם ומיום שנתנה להם תורה מסיני אמונים הם על הפרישה מהטומאה, וכבר משנים עברו רובם ככולם מתרחקים מהדברים אשר אינם כשרים הואיל וכשרות היא אחד מיסודות תורתינו הקדושה, ככתוב בתורה (ויקרא יא, מג מד) אל תשקצו את נפשתיכם בכל השרץ השרץ ולא תטמאו בהם ונטמתם בם, כי אני יהוה אלהיכם והתקדשתם והייתם. קדשים כי קדוש אני ולא תטמאו את נפשתיכם בכל השרץ הרמש על הארץ. ע"כ. וכך אמרו בספרא (שמיני יב, ג), שאם אתם מטמאים בם, סופכם לטמא בם. ע"ש. וביאר בספר מסילת ישרים (פרק יא פרטי הנקיות בד"ה והמדרגה השלישית) כי המאכלות האסורות מכניסים טומאה ממש בלבו ובנפשו של אדם עד שקדושתו של המקום ברוך הוא מסתלקת ומתרחקת ממנו, והוא מה שאמרו בש"ס (יומא לט.), ונטמתם בם, אל תקרי ונטמתם, אלא ונטמתם, שהעברה מטמטמת לבו של אדם, שמסלקת ממנו הדעה האמיתית ורוח השכל שהקדוש ברוך הוא נותן לחסידים, כמו שאמר הכתוב (משלי ב, ו), "כי יהוה יתן חכמה". והנה הוא נשאר בהמי וחומרי, משקע בגסות העולם הזה, והמאכלות האסורות יתרות בזה על כל האיסורין, כיון שהם נכנסים בגופו של האדם ממש ונעשים בשר מבשרו. ע"ש.
וגדולה מזו כתב הרמב"ן באגרת הקודש שלו (פ"ד ד"ה והנני מוסר) שמלבד שהמאכלות האסורות משפיעות על האדם עצמו, הם גם משפיעות על הבנים של האדם וזו לשונו שם: דע כי בהיות הדבר כמו שאנו אומרים, סמך השם יתברך בתורתו הקדושה פרשת אשה כי תזריע למאכלות אסורות ואמר (ויקרא יא, מז) להבדיל בין הטמא ובין הטהר ובין החיה הנאכלת ובין החיה אשר לא תאכל, וסמיך ליה אשה כי תזריע, וסמך מצד אחר פרשת נגעים. ואלו הג' פרשיות לסודות נפלאים. ופרשה כי תזריע באמצע להודיע

שאם יבדל אדם מן המאכלות הרעים הויין לו בנים הגונים קדושים וטהורים, ואם לאו הרי נגעים מתחדשים עליהם מצד טפת הזרע שהיתה מאותן מאכלות האסורות והמשוקצות. ועל ידי כן בא להודיעך כי צריך האדם לקדש עצמו גם במאכלות הגונות סמוך לתשמיש כדי שיהיה מזרע נקי וטהור ובינוני בין צפון לדרום כמו שאמרנו. והנה הודענוך כי כפי המזון יהיה הדם הנולד, וכפי הדם יהיה הזרע, וכפי הזרע יהיה הולד הנולד ממנו. וכבר ידעת מה שאמרנו שלא יולד מן הסוס נשר ולא מן החטה עדשים, וכן נאמר כי לא יולד מן הזרע העכור והרע כי אם דם משוקץ ונתעב כאומרו (תהלים נח) זרו רשעים מרחם. ע"כ.

וחכמינו ז"ל אסרו עלינו דברים נוספים כגון: פת גויים, בישולי גויים, יין נסך, חלב עכו"ם ועוד, שכיון שהם ז"ל ראו שאילו הדברים יוכלו להביאנו לידי חותנות עם הגויים, (או שמא יאכילנו דבר טמא) לכן אסרום, כדאיתא בגמרא ע"ז (לה:) כיעו"ש. וידוע שעוון חיתון עם הגויים חמור הוא עד מאוד כדאיתא במלאכי (פרק ב יא, יב) בגדה יהודה ותועבה נעשתה בישראל ובירושלם כי חלל יהודה קדש יהוה אשר אהב ובעל בת אל נכר, יכרת יהוה לאיש אשר יעשנה ער וענה מאהלי יעקב ומגיש מנחה ליהוה צבאות. ע"כ. וכתב הרמב"ם (פרק יב מאכ"א הלכה ו-ז) וז"ל: הנה למדת שהבועל כותית כאילו נתחתן לעכו"ם שנאמר ובעל בת אל נכר ונקרא מחלל קדש ה'. עכ"ל. וכיון שלימדונו בילקוט שמעוני (שמואל א רמז קל), אמר רבי יוחנן גדולה לגימה שמקרבת את הרחוקים, וכתב הרמב"ם (הלכות דעות פ"ו ה"א) שדרך ברייתו של אדם להיות נמשך בדעותיו ובמעשיו אחר ריעיו וחביריו נוהג כמנהג אנשי מדינתו, לפיכך צריך אדם להתחבר לצדיקים ולישב אצל החכמים תמיד כדי שילמוד ממעשיהם, ויתרחק מן הרשעים ההולכים בחשך כדי שלא ילמוד ממעשיהם, הוא ששלמה אומר (משלי פרק יג פסוק כ) הולך את חכמים יחכם ורעה כסילים ירוע, ואומר אשרי: האיש וגו', וכן אם היה במדינה שמנהגותיה רעים ואין אנשיה הולכים בדרך. ישרה ילך למקום שאנשיה צדיקים ונוהגים בדרך טובים, ואם היו כל המדינות שהוא יודעם ושומע שמועתן נוהגים בדרך לא טובה כמו זמנינו, או שאינו יכול ללכת למדינה שמנהגותיה טובים מפני הגייסות או מפני החולי ישב לבדו יחידי כענין שנאמר (איכה פרק ג פסוק כח) ישב בדד וידם, ואם היו רעים וחטאים שאין מניחים אותו לישב במדינה אלא אם כן נתערב עמהן ונוהג במנהגם הרע יצא למערות ולחוחים ולמדברות, ואל ינהיג עצמו בדרך חטאים כענין שנאמר (ירמיהו פרק ט פסוק א) מי יתנני במדבר מלון ארחים. ע"ש. לכן ראו חכמים שזו אחת הדרכים להבדיל את עם ישראל משאר אומות העולם, ומאז ועד עתה

עם ישראל בני אל חי פרושים מפתיהם, מבישוליהם ומיינם שאחר שחז"ל אסרום אף הם חשובים כמאכלות אסורות וכמבואר בדברי הרשב"א בתורת הבית הארוך (דף צה ע"ג). וכיון שהמאכלות האסורות מכניסות טומאה ממש בלבו ובנפשו של אדם עד שקדושתו של המקום ברוך הוא מסתלקת ומתרחקת ממנו כאשר נתבאר, לכן החמירו בני ישראל שגם בדברים שאין בהם איסור גמור אלא רק נדנוד איסור, מושכים את ידיהם ממנו וברוב ככל הדברים אשר תלויים ועומדים על חומת הכשרות הם מחמירים בכדי לקיים את ההלכה בתכלית ההידור, ואף בדברים שנחלקו בהם הפוסקים פשט המנהג להחמיר ואפילו אם מרן ז"ל פסק כדעת המתירים באותו הדין, כאשר עיני המעיין תחזינה בספרי רבותינו זצ"ל ואשר עדנה בחיים, וגם אצל רוב ככל מורה ההוראה פשט המנהג כן שבכל דבר שקשור בדיני כשרות והמסתעף מורים הם להחמיר באותו הדין, וטעמם ונימוקם עימם דהואיל והמאכלות האסורות מכניסים טומאה ממש בלבו ובנפשו של אדם עד שקדושתו של המקום ברוך הוא מסתלקת ומתרחקת ממנו, לכן יש להחמיר בזה ולנהוג איסור בדבר, וסמך לזה תמצא בדברי הכה"ח (חאו"ח סימן קנ"ח ס"ק כה) שכתב וז"ל: ועיין בשער הגלגולים הקדמה כ"ב שכתב דכשמעלין את האדם במעלות כפי ערך המעלה שמעלין אותו צריך שיזדכך יותר אפילו בדקדוקי מצות כחוט השערה ובכל מדריגה ומדריגה שעולה צריך מירוק מחדש יעו"ש. וא"כ כ"ש בדבר הזה צריך ליזהר דקודם כל עושים חשבון עם האדם אם קיים הדינים הכתובים בש"ע כמ"ש לעיל סימן ה אות ה' יעו"ש. ועל כן יש חסידים נזהרין לילך אחר דברי המחמיר אע"ג דלפום דינא הוא מותר והוא מפני שבשעת העליות מדקדקים עמהם כחוט השערה כנזכר. וכל איש כפי גבורתו. וכל אשר נשמתו זכה ביותר תאוה נפשו לעשות חומרות וחסידות ביותר וכל אשר אין נשמתו מתוקנת כל כך תאוה נפשו לילך אחר הקולות וסימניך בתר עניא אזלא עניותא ובזה יוכל האדם להבחין את עצמו כמ"ש בעלי המוסר ודוק. עכ"ל הכה"ח שם.

ועם שאני עפר ואיני כדאי כלל וכלל, וידעתי אפיסות ערכי ממש, מכל מקום אמת אגיד ולא אכחד שלפענ"ד דבריהם נכונים רק בדברים שאסורים מן הדין וכגון בהמות טמאות וכיוצא בזה או אפילו פת ובישולל גויים שלפל ההלכה הם אסורים באכילה ואין בהם מחלוקת בפוסקים שכל אלה חשובים כמאכלות אסורות ממש ומכניסות טומאה בליבו של האדם אבל בדברים שנחלקו בהם הפוסקים ומרן ז"ל התירם או שלפי כללי ההוראה הם מותרים באכילה (כמו בישולי גויים או חלב עכו"ם בזמנינו, עיין להלן), הדבר ברור שאין להחשיבם כמאכלות אסורות כלל ועיקר, כי אם מעיקר הדין מותר הדבר על מה

ולמה יש לאוסרו והרי הורישונו רבותינו ז"ל כללים ישרים וברורים ועל פיו יסעו ועל פיו יחנו ואם על פי הכללים הנ"ל הדבר מותר, הדבר ברור שאין מקום להחשיבו כאיסור ממש, וכן מדוייק מלשון הרמב"ן שהבאתי בריש אמיר שהאדם צריך להיבדל "מן המאכלות הרעים", ובודאי דברים שמותרים מן הדין הגם שיש בהם מחלוקת בפוסקים אינם קרויים מאכלות הרעים דהוי כמוציא לעז על המתירים, ואילו מנהגם של ישראל היה בתורת חומרא בלבד והיינו ממידת חסידות, החרשתי, אבל מה נעשה שעינינו הרואות שהם נוהגים כן מן הדין הגמור ואף הרבנים מורים כן ואף מפרסמים פסקי הלכה שונים ועל פי רוב הם אוסרים כל דבר, מה גם שבהרבה מהדברים שנהגו בהם איסור המעיין במקור הדין יראה שכנראה שנהגו כן מפני חוסר ידיעת כללי ההלכה או מפני שנרתעו מלהכריע באותו הדין ולכן החמירו כולם בדבר וכמו שפירש"י במסכת ביצה (ב: ד"ה כח) שכח האוסרין אינה ראיה, שהכל יכולים להחמיר, ואפילו בדבר המותר כיעו"ש. אבל כיון שלימדנו רש"י שם, ש"טוב לו להשמיענו כח דברי המתיר, שהוא סומך על שמועתו ואינו ירא להתיר", והיינו שהמתיר חותר וחוקר להביא ראיות לדבריו ועפ"ז מתיר הדבר על פי כללי ההלכה, ולמדנו מדבריו שמי שמחמיר בכל דבר מחמת הספק, אין זו הנהגה נכונה, וכיון שלימדנו רש"י ז"ל שטוב להשמיענו כח דבר המתיר, הנה לקיים רצון צדיק חפצתי שאין מסרבים לגדול, כי חדשות אני מגיד שהמעיין בספרי שר התורה עמוד ההוראה, רבן של כל בני הגולה, גאון עוזינו ונזר תפארתינו, ומאור עינינו הראשון לציון הגאון מרן רבינו עובדיה יוסף נר"ו עיניו יחזו עפעפיו יבחנו שהוא נר"ו לא שמיעא ליה כלומר לא ס"ל כמנהג ההמון הנ"ל אלא הרב נר"ו סבירא ליה כמו שכתבתי בעניותין שאף בדיני כשרות וכל כיוצא בזה הולכים לפי כללי ההוראה שאם הדבר מותר מעיקר הדין יש לדונו ככל איסורים שמעיקר הדין יש להתירו והמחמיר "לעצמו" תבוא עליו הברכה ובודאי שאינו מכניס טומאה בליבו של האדם ובתוך דבריו תראה שכן דעת עוד רבים ומכובדים מרבותינו האחרונים זצ"ל, ועתה אראך בס"ד כמה דוגמאות מאלפות לזה.

וזה יצא ראשונה, עיין לו בשו"ת יבי"א ח"ז (חיו"ד סימן ז) ששם נשאל אודות קפה ארליסתאן העשויה כמו נס קפה, שמערבים בה חומר אסור שנעשה מאבק נבלה וטרפה ומבהמה טמאה, ומסתמא יש בקפה יותר מששים לבטלו, וגם נתברר שאין בקפה שום טעם איסור כלל. והרב השואל העלה בכחא דהיתרא כיון שלא נרגש בקפה טעם איסור כלל, ושאל לחוות דעת מרן הראש"ל בזה, והגאון הנ"ל השיב להתיר לקנותו לכתחילה ולית דין צריך בשש דכיון שהקניה מן הגוי נחשבת כדיעבד ומותר לכתחילה לקנות מן

הגוי ואין בזה מבטל איסור לכתחילה כדברי מרן הב''י בסו''ס צ''ז וגם האבקה נעשית כעפרא בעלמא ואינה ראויה לאכילה כלל ובטרם שנתערבה בקפה, בטלה מתורת איסור, ולכן אין לחוש בזה כלל וכמ''ש הרמ''א בהגה (סימן פז סעיף י) והסכימו כל האחרונים לדבריו, ושאין לחוש לכליהם מפני דקי''ל סתם כלים לאו בני יומן נינהו וכמ''ש מרן בש''ע (סימן קכב סעיף ו). הרי שלך לפניך שמרן הראש''ל התיר לקנותו לכתחילה ובלא שום פקפוק אע''פ שבכל אחד מהטעמים שהביא יש חולקים שהרי הרדב''ז ח''ג (סימן תקמ''ז) ס''ל שאסור לקנות מגוי תערובת איסור שבטלה בששים דהוי''ל מבטל איסור לכתחילה והסכימו לדבריו כמה אחרונים וכמ''ש מרן הראש''ל בתחילת התשובה שם, וכן במ''ש דסתם כלים לאו בני יומן נינהו לאו מילתא פסיקתא היא כמבואר שם באות ב', וכן מ''ש שהאביקה עפרא בעלמא ובטלה מתורת איסור, הנה הגאון נודע ביהודה קמא (סימן כו) ס''ל שזהו דוקא בעור קיבה של היתר שלא חל עליה שם איסור כלל, משא''כ בעור קיבת נבלה וטרפה שחל עליה מקודם שם איסור והביאו שם באות ה', ואפילו הכי התיר מרן הראש''ל הקפה הנ''ל אף לכתחילה וסיים ''ולית דין צריך בשש''.

ואשר על ידו השני, נמצא בתשובתו שנדפסה בשו''ת יבי''א ח''ח (חיו''ד סימן יא) ששם דן אודות כשרות הג'לאטין בהלכה ושם עמד וימודד אר''ש בדברי רבותינו הראשונים והאחרונים בהאי עניינא, עילן שם עוצם חריפותו ובקיאותו המדהימה בהאי עניינא, אשר תקצר היריעה מהכיל וקצר המצע מהשתרע, אך לסיכום הדברים הביא שם שהסכמת רוב ככל האחרונים שעצמות של חיות טמאות או נבלות וטרפות או דגים טמאים או תולעים וכל כיוצא בזה שמייבשים אותם מותרים לאכילה שאין בהם שום טעם לאסור ואף מותר להעמיד בהם ודלא כמ''ש הנודע ביהודה (שם) לחלק שזהו דוקא בעור קיבה של היתר שלא חל עליה שם איסור כלל, משא''כ בעור קיבת נבלה וטרפה שחל עליה מקודם שם איסור כיעו''ש. וגם בשו''ת תפילה למשה להגר''מ הלוי זצ''ל (ח''ג סימן ד) האריך מאוד בפתגמא דנא והתיר הדבר והוסיף שאע''פ שלדעת הרא''ש הרמב''ם ומרן ז''ל אסור לאכול איסור שנפסל אפילו ממאכל כלב מפני שכשאוכלו מחשיבו לאוכל, מכל מקום בנדון שלנו שאינו אוכל הג'לטין בפני עצמו אלא בתערובת מאכל שראוי לאכילה בודאי דעתו על המאכל הראוי ולא על הג'לטין ולא שייך לומר שמחשיב את הג'לטין לאוכל, ולכן מותר לאוכלו מן הדין ואף מותר לייצרו ואינו נחשב שמבטל איסור לכתחילה ע''ש. ועל פי היסוד הנ''ל התיר הראש''ל הגר''ש משה עמאר נר''ו שרוולים לנקניקיות המיוצרים מחומרים המופקים מעורות של בהמות נבלות

וטרפות, שעוברים תהליך כימי שגורם לשינויים גדולים באותם עורות וכמבואר בספרו שו"ת בארה של מרים (סימן יח).

ואל השלישי ל'ו בא, בשו"ת יבי"א ח"א (חיו"ד סימן ז) ששם נשאל אודות דגים שנפלו לתוך תבשיל של בשר, אם בטלים בששים או לא, והעלה שם שבטל בששים שאע"פ שהרמ"א והמהרי"ל ס"ל להחמיר בזה וכ"פ הט"ז ומהר"ח פלאג'י בשו"ת נשמת כל חי, מכל מקום העיקר לדינא להקל בזה כדברי הש"ך, הפר"ת, הפרי תואר ועוד יעוש"ב. ושם בסימן ח' התיר אף להוסיף ולהרבות על תבשיל הבשר, עד שיהיה ששים כנגד הדגים שנפלו לתוכו אף על פי שבשו"ת מהרש"ק ובשו"ת אבני צדק (חיו"ד סימן מט) העלו לאסור להוסיף ולבטלו בששים. ע"ש.

ואת רב'ע, בשו"ת יבי"א ח"ו (חיו"ד סימן כד) ששם נשאל הרב נר"ו אודות ענבים הנמכרים בשוק, אם יש לחוש בהם מצד ההלכה שמא פירות ערלה הם, עד שתתברר כשרותם ע"פ תעודה מרב מוסמך, או יש להתיר לקנותם ולאוכלם ללא בירור כנ"ל, ושם האריך במאי דקי"ל כל קבוע כמחצה על מחצה דמי, אם יש בנ"ד גדר קבוע והעלה שהעיקר כדעת הפוסקים דס"ל דלא חשיב כקבוע ואזלינן בתר רובא, ושם בד"ה בן מין דין, הביא דעת כמה גדולי אחרונים שבזמן הזה אף בארץ ישראל ספק ערלה לקולא, ושם בד"ה נוסף, צירף עוד ספק שהרבה מן הפירות מובאים משטחים שלא נתקדשו בקדושת א"י לענין מצות התלויות בארץ, ואע"פ שיש חולקים בכל ספק וספק, מכל מקום בהצטרפות כל הספיקות הנ"ל העלה להקל לקנות מהפירות הנ"ל ללא כל בירור על מקום מוצאם. ע"ש. הא קמן שאע"פ שגם בזה רבו גם רבו מחלוקות הפוסקים, מכל מקום התיר הרב נר"ו אכילתם ללא שום ברור אף שמקור איסורם הינו מן התורה.

וחמשיתו יוסף עליו, בשו"ת יבי"א ח"ט (חיו"ד סימן ד) ששם דן אם מותר לגרום נ"ט בר נ"ט אף לכתחילה או לא, וכתב שם שכיון שנראה מדברי מרן ז"ל בבדק הבית (סימן צה) שמתיר אף לכתחילה ושכן דעת הרבה פוסקים, העיקר כמותם ודלא כדברי החולקים דס"ל שלדעת מרן ז"ל נ"ט מותר רק בדיעבד. וע"ע בשו"ת שמע שלמה ח"ב (חיו"ד סימן ה) שגם כן העלה להתיר נ"ט בר נ"ט אף לכתחילה. וכהנה תמצא רבות ותן לחכם ויחכם עוד.

אתה הראת לדעת כי מה שכתבנו לעיל בס"ד הן הם דברים נכונים ומיוסדים על פי דברי רבותינו האחרונים, שמה שאמרו שהמאכלות האסורות מכניסים טומאה ממש בלבו ובנפשו של אדם עד שקדושתו של המקום ברוך הוא מסתלקת ומתרחקת ממנו, הני מילי בדברים שאין בהם הכרעה ברורה או שאירע איזה ספק בדבר ואין הכרעה לפי

כללי ההוראה אם הוא מותר אבל בדברים שלפי כללי ההוראה המסורים בידינו הם מותרים באכילה הדבר ברור שאינם מכניסים טומאה בלבו ובנפשו של אדם ואין אף אחד אינו רשאי לנהוג בהם איסור אלא רק להחמיר בהם מתורת חסידות, דמה שנא איסורי מאכלות משאר איסורים, וכמו שאנו מתירים על פי כללי ההלכה איזה דבר ביום השבת שעונשו בסקילה ומתירים אשה לבעלה שעונשו בכרת, הוא הדין והוא הטעם שיש להתיר לאכול דבר מאכל זה או אחר אם לפי כללי ההלכה ברור לנו שיש להתירו שאין לחכם אלא מה שעיניו רואות ומכאן תשובה מוצאת למורי ההוראה ''היראים'' שמורים ברבים להחמיר ואומרים שמי שלא מורה חומרות לרבים אינו מורה הוראה אלא רק רב של בעלי בתלם ח''ו, ולא זו הדרך ולא זו העיר וכבר אמרו חכמים כשם שאסור להתיר את האסור, כך אסור לאסור את המותר כמ''ש התוספות ע''ז (סוע''א) בשם הירושלמי. וכ''כ הש''ך יו''ד (סימן רמב בקיצור הנהגת הוראת איסור והיתר סעיף ט), שאסור לאסור את המותר אפילו בשל עכו''ם, ואפילו במקום שאין הפסד, כי על הרוב מחמת שנאסר יש בו צד קולא במקום אחר, והוי חומרא דאתי לידי קולא. ע''ש. ועל כיוצא בזה אמר רבינו ניסים בוידוי הגדול של יום הכפורים ''מה שהתרת אסרתי'', ומכ''ש שאין להורות איסור לרבים, וכמ''ש מרן החיד''א במחב''ר (סימן תס''ז סק''ה) שאף שכל אחד מחמיר לעצמו בהלכות פסח כאשר תאווה נפשו, את צנועים חכמה להחמיר בביתו ובחומותיו וכל מה שיוכל להתחמק מלגלות מסתורין לבני אדם, ''ואם הגיע להוראה יורה ע''פ הדין דוקא''. ע''ש. ועיין בתשובת הרא''ש (כלל ב' סימן י''ז) דעל האוסר להביא ראיה ברורה וחזקה שהתורה חסה על ממונם של ישראל ובב''ח יו''ד (סימן קפ''ז) כתב אדם חשוב רשאי להחמיר על עצמו בלבד אבל לא ניתן להיכתב בספר להורות לאחרים בלי ראיות תלמודיות וכבר אמרו בביצה (כא.) מה נעשה לבית אביך (בית אביו של ר''ג) שהיו מחמירים על עצמן ומקילים לכל ישראל. ע''ש. וכן כתב הגאון רבינו מצליח מאזוז הי''ד בשו''ת איש מצליח ח''א (כרך א' חאו''ח סימן לז) שלהמון העם יש להורות תמיד כפשט ההלכה וכדעת מרן, ולא להוסיף להם חומרות, דלפעמים אתי לידי קולא ותקלה כיעו''ש. ומינה לנ''ד.

וכיסוד הלז מבואר נמי ממה שכתבו התוספות (ע''ז לח:) דהיינו טעמא דסתם כלים אינם בני יומן, משום דאיכא ספק ספיקא, ספק נשתמשו בו היום או אתמול, ואפילו נשתמשו בו היום שמא נשתמשו בו בדבר שהוא פוגם בעין, או בדבר שאינו נותן טעם. ע''כ. וכן כתב הר''ן שם. ובאיסור והיתר (כלל לג דין י). וכן כתב בשו''ת הריב''ש (סימן כח). ובשו''ת הרשב''ץ ח''א (סימן פט). ע''ש. ומבואר מדבריהם שבמקום שיש ספק

ספיקא, יש להקל בדבר אף לכתחילה, והיינו טעמא דכיון שלפי הכלל שהורישו לנו רבותינו נ"ע שבכל מקום שיש ספק ספיקא יש להקל, מישרא שרי, א"כ ה"ה בנ"ד. וכיו"ב כתבו כמה אחרונים להתיר לאכול אצל אחד מבני משפחתו בשר מבלי לחקור אם הוא חלק או לא וכדעת מרן השלחן ערוך שקבלנו הוראותיו, מפני שיש בזה ספק ספיקא שמא הבשר חלק ושמא הלכה כדעת המתירים, וקבצם כעמיר גורנה בשו"ת יבי"א ח"ה (חיו"ד סימן ג) והסכים להם כיעו"ש. וע"ע בשו"ת תפילה למשה ח"ג (סימן יז אות ח) שהתיר במקום צורך להשתמש בכלים שבישלו בהם בשר כשר לא חלק אפילו אם עדיין לא עברו עשרים מארבע שעות מבישול הבשר, מפני שיש בזה ספק ספיקא שמא כדעת המתירים את הבשר ואת"ל שהלכה כדעת האוסרים מ"מ שמא יהיה ששים פעם בתבשיל כנגד טעם הבשר הבלוע בכלים כיעו"ש. וע"ע להפר"ח (סימן פד ס"ק ל"ג) שכתב שבירושלים ת"ו מצויים תולעים רבים במים שבבורות, ורבים טועים בהמה שקונים פת פלטר גוי, שהדבר ידוע שלשו אותו במים שיש בהם תולעים בלי סינון, דאהך מנקיותא לא קפדי, ויש לחוש שפירשו בדלי או בדופני הכלי שהם מונחים שם. ע"כ. ובזבחי צדק (סימן קי"ב ס"ק י"ד) כתב שאנשי מעשה מחמירים בזה כדעת הפר"ח עש"ב. והעיר עליו מרן הראש"ל נר"ו בספר הליכות עולם ח"ז (עמוד צד צו) דלא קשיא מידי דהו"ל ס"ס להקל, שמא לא פירשו ושמא נימוחו בעת הלישה והאפיה עיין שם באורך. וכן ראיתי להראש"ל הגר"ש עמאר נר"ו בשו"ת בארה של מרים (סימן יז) שדבר ה' זו הלכה העלה שהלחם שנאפה במאפיה שאין בה השגחה מיוחדת על ניפוי הקמח, מכל מקום מותר לאכול מאותו הלחם שיש כמה וכמה ספיקות להקל בזה דידוע שהקמח מגיע מהטחנה כשהוא מנופה היטב ואפילו את"ל דבזמן ששוהה עד שלשים אותו לפעמים נוצרים בו עוד תולעים אחרים, מכל מקום הרי הם חוזרים ומנפים את הקמח לפני הלישה, וגם את"ל שמא לא ניפו טוב, מכל מקום יש עוד ספק דשמא ע"י הלישה והעריכה נחתכו אותם תולעים ובטל מהן דין בריה, ועוד יש לצרף דעת הפר"ח דבקמח המונח בכד או שאר כלים יש להתיר בהפסד מרובה אפילו ביש תולעים ודאי. ע"ש. וע"ע בשו"ת יבי"א ח"ח (חיו"ד סימן ג) שהתיר אפרוחים שיש חשש שנדרסו על ידי נמיה מטעם ספק ספיקא. ע"ש. ושם בסימן ד' התיר בשר שנתבשל בלא מליחה מטעם ספק ספיקא עש"ב ומבואר כאמור.

ואף בחלב עכו"ם שפשטה ההוראה בזמנינו שאסור לאוכלו כלל וכלל ומחשיבים אותו כאיסור ממש, ובפרט אצל החרדים לדבר ה', ואף על פי שאמת ונכון הדבר שחלב שחלבו גוי ואין ישראל רואהו אסור בשתיה וכמבואר להדיא בגמרא ע"ז (לה:) וכ"פ

בשלחן ערוך (סימן קטו סעיף א), מכל מקום הנה השו"ג (שם סק"ח) ס"ל שאם אין דבר טמא בעדרו לדעת מרן ז"ל יש להקל בדבר, ואף על פי שאין הלכה כמותו ולכן גם כשאין בעדר במה טמאה הדין כן וכמ"ש הרשב"א בתורת הבית הארוך (ב"ג שער ו' צ:) והיה טעמו שכל דבר שנאסר במשנת אין מעמידין נאסר במנין, וכל שנאסר במנין אפילו שבטל הטעם לא בטל התקנה. והביאו מרן הב"י (סימן קט"ז), ופסק כדבריו בש"ע (שם) כאשר עיני המעיין תחזינה מישרים. וכן הסכמת האחרונים וכמ"ש בכה"ח (סופר, ס"ק יב), מכל מקום הנה בשו"ת הרדב"ז (סימן עה) כתב שחלב גוי לא נאסר במנין אלא משום חשש תערובת חלב טמא, ולפ"ז במקומות שאין חלב טמא מצוי או שהוא יותר יקר מחלב טהור, מותר לקנות חלב מגוי אף כשאין ישראל רואהו, וכ"כ הפר"ח (סימן קטו סק"ו) "ושכן נוהג בעצמו להקל". ע"ש. וכ"כ הפרי תואר (סק"א) שבמקומותינו מותר לקנות מגוי חלב אף שאין ישראל רואהו, ואפילו יש בהמה טמאה בעדרו, משום שחלב בהמה טמאה נמכר בדמים ישרים לשריהם ולגדוליהם, ובודאי שלא יערבנו בחלב טהור. ע"ש. וכן כתב בשו"ת הרשב"ש (סימן תקנ"ד). גם המהר"ש דוראן בשו"ת חוט המשולש שבסוף שו"ת התשב"ץ (הטור הראשון סימן ל"ב) כתב סברא זו, והוסיף עוד לאידך גיסא, שחלב טמא מאוס הוא בעיניהם, וגנאי לחלוב בהמה טמאה. ע"ש. וכן כתב בשו"ת זכור לאברהם אביגדור (חלק יורה דעה סימן ד'). ע"ש. והגאון רבי דוד פארדו בספר מזמור לדוד (דף ק"ט סוע"ב) הביא דברי הפרי תאר והפרי חדש, וכתב, שלכאורה אף על פי שאין הגוי מערב חלב טמא לכתחילה מפני שהוא יותר ביוקר, מכל מקום לפעמים נשאר בכד משיורי חלב טמא, שבודאי אינם מקפידים על זה, ומתערב עם חלב טהור. אולם הרשב"א בתורת הבית (שער ו') כתב, שחלב טמא מאוס בעיניהם, ולפי זה מסתברא דאמנקיותא קפדי ושוטפים הכלי בין זה לזה. ע"ש. ועיין למרן החיד"א בשיורי ברכה (סימן קט"ו) ואכמ"ל. וכן דעת עוד כמה אחרונים וכמ"ש בכה"ח (שם ס"ק טז), וע"ע בכל זה בשו"ת יחו"ד ח"ד (סימן מב), ובספר תורת היולדת (פ"ח הערה ה') הביא עוד סברא להקל בשם החזו"א שיש פיקוח הממשלה על החלב שלא יערבו חלב טמא והם צפויים לעונש על הזיוף, יש מקום לומר דהוי כשפחות החולבות דמירתתי וכיושב בצד העדר ושהוא עומד הוא רואה. ע"ש. וכן התיר הגאון ר' משה פיינשטיין בשו"ת אגרות משה (חיו"ד ח"א סימן מז) שבחלב שאסרו רק בחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו יש להתיר גם בישראל יודעין ידיעה ברורה דהוי כראיה. וזה שאם יערבו יענשו ויצטרכו לסגור העסק שלהם שהוא הרווחה של כמה אלפים והממשלה משגחת עליהם הוא ודאי ידיעה ברורה שהיא כראיה שלא היה בכלל

איסורם. וזה הוא גם לכו"ע דאין טעם לחלוק בזה ולכן הרוצה לסמוך ולהקל יש לו טעם גדול ורשאי וכמו שמקילין בזה הרוב בנ"א שומרי תורה וגם הרבה רבנים וח"ו לומר שעושים שלא כדין. אבל מ"מ לבעלי נפש מן הראוי להחמיר ואין בזה משום יוהרא וכך אני נוהג להחמיר לעצמי "אבל מי שרוצה להקל הוא עושה כדינא ואין להחשיבו כמזלזל באיסורים". עכ"ד.

ומעתה אף על פי שנתבאר שכל סברא וסברא לבדה אינה נכונה להלכה הן מפני שאין דעת מרן ז"ל כן והן מפני שאין הסכמת האחרונים כן, מכל מקום כשנצרף את כל הספיקות יחדיו הו"ל ספק ספיקא להקל, שמא כדעת הפוסקים דס"ל שאם אין דבר טמא בעדרו אין איסור חלב עכו"ם ואת"ל שאין הלכה כמותם שמא הלכה כדעת הפוסקים דס"ל שעיר שאין מצוי כלל חלב טמא אין איסור חלב עכו"ם ואת"ל שאין הלכה כמותם שמא הלכה כדעת הפוסקים דס"ל שכיון שהחלב של הגמל או החמור נמכר בדמים יקרים א"כ אין לחוש שמא יערב הגוי חלב טמא ואת"ל שאין הלכה כמותם שמא כדעת הפוסקים דס"ל שבארצות שיש חוק האוסר לערב סוגי חלב זה בזה, לא גזרו על חלב עכו"ם. ואף את"ל שכבר פשט ההוראה להחמיר בזה וכמ"ש הברכ"י בשיו"ב (סק"א), מכל מקום כבר כתב הכה"ח (ס"ק טו) שדברי מרן החיד"א אמורים במקום שיש מנהג אבל במקום שכבר נהגו להקל אין למחות בידם, והמעיין בדברי הכה"ח שם ישר יחזה פנימו שכתב כן רק למ"ד שעיר שאין מצוי בה חלב טמא כלל, ואם נצרף כל הסברות הנ"ל הדבר ברור שיש להקל ללא שום פקפוק. ואין לומר דכיון דקי"ל בטל הטעם לא בטלה התקנה א"כ ה"ה בנ"ד שאין להתיר חלב עכו"ם מטעם שאין לחוש שמא יערב הגוי חלב טמא, דזה אינו, דמלבד שיש לומר שבכהאי גוונא לא גזרו חז"ל כלל. עוד בה, שכבר כתב הרא"ש בתשובה (כלל ב' סימן ח) שכל שידוע הטעם של הגזירה, כשבטל הטעם בטל האיסור ממילא. ע"ש.

ואחר שהודיע אותנו האלקים כל זאת שיש לנו ארבע סברות להקל בחלב עכו"ם ושכמה מרבותינו האחרונים ז"ל העידו בגודלם שהם נוהגים בעצמם להקל, לא זכיתי להבין מה כל החרדה להחמיר כל כך בחלב עכו"ם ובפרט במקום שאין מנהג בזה, ואילו היו אומרים כן רק בחלב עכו"ם, החרשתי, אבל נעשה שאף "באבקת" חלב עכו"ם נוהגים כן עד שכמעט מחשיבים אותו כאיסור גמור, והם לא ידעו כי האבקה הנ"ל לא היתה בכלל הגזירה, כי גזרו על החלב של הגויים ולא על תערובת אבקה ואם נצרף לזה דעת כל הפוסקים הנ"ל שסוברים שאף בחלב ממש יש להתיר, הדבר ברור שבאבקת חלב עכו"ם כמעט שאין מקום להחמיר, בפרט שבזה אין מנהג להחמיר. וכן כתב הגאון

הגר"צ פרנק זצ"ל בשו"ת הר צבי (חיו"ד סימן ק"ג) ששם נשאל ע"ד אבקת חלב תוצרת אמריקה, והשיב באריכות להיתרא, ובתוך דבריו כתב לומר ג"כ בדרך האמורה, והוא דאבקת חלב איננה בכלל הגזירה לא בחלב ולא בגבינה, ולא נאסרה במנין, ולכן מכיון שתנאי הבית חרושת מפורסם שנעשה דוקא מחלב פרה ולא ממין אחר, מותר זה, ובפרט שיש עונש על המזייף, "לכן אין מקום לאסור את המותר ולעשות גזירות מעצמנו, והוא עדיף מהחמאה, ולכן יש לומר דבאבקת חלב כו"ע מודים דמותרת היא לאכילה" יעו"ש באריכות דבריו, וכן שם בסימן שלאחריו הניף ידו שנית לחזק ולהעמיד את דבר היתרו ויסודותיו כיעו"ש.

וכן העלה בשו"ת ציץ אליעזר חלק ט"ז (סימן כה) ששם נתבקש ממרן הראש"ל רבינו עובדיה יוסף נר"ו לכתוב חוות דעתו על השאלה ששאול נשאל מאת הרבנות דק"ק ציריך על דבר אם ישנה אפשרות לייבא מוצר שוקולדה משוויצריה לשם מכירה בישראל וזאת אחר שבדקו את ייצור השוקולדה, הן מבחינת אופן היצור (קווי היצור) והן מבחינת התוכן של השוקולדה, והתברר כי כל המוצרים מהם מיוצרת השוקולדה עליה מדובר הם כשרים למהדרין ללא כל פקפוק וחשש, וגם החומרים המעמידים (אמולסיפייר) הם כולם מחומרים צמחיים ללא שום חשש כלל של ערבוב שומן או איזה יסודות אחרים מן החי, ברם קיימת בעיה אחת והיא החלב המסופק עבור השוקולדות הנ"ל שהם אבקת חלב עכו"ם, אלא שכאשר יצאו למחלבות המייצרות אבקת חלב עבור השוקולדה הנ"ל (מחלבה אחת) והתברר ללא פקפוק וללא כל חשש מאיזה שהיא בחינה, כי הכל מיוצר מחלב פרות טהורות ללא שום תוספת איזה שהיא מפני שבשוויצריה קיים איסור חמור מטעם הממשלה של תוספת איזו שהיא (מחוץ לחלב) לאבקת החלב, וגם החלב בא מפרות ואך ורק מפרות. מעבדות משוכללות ביותר בודקות את הרכב החלב ויסודותיו, וכל סטיה מהתקן הממשלתי שפירושו חלב פרות טהור, אין להעלותו על דעת כלל. קיימים גם עונשים חמורים מטעם הממשלה אם בבדיקת החלב (שהיא כאמור מוחלטת באמצעות המעבדות) מתברר שיש עודף של השפעת חומרי הדברה וכו', דבר שאין הוא נוגע לנושא הכשרות, ואנו מציינים רק אותו על מנת להראות חומרת הפיקוח הממשלתי, ושאלו האם אפשר לייבא השוקולד או לא ואחר שפלפל בזה סיים בזה"ל: הרי לנו בית אב לדברי האמורים מדברי הגאון המופלג הנ"ל, ודון איפוא מינה גם לנידוננו וכנז"ל, ובהדגשה, דבנידוננו הא עדיף אפילו מהאמור בשו"ת לבוש מרדכי, באשר שבנידוננו הא מלבד האבקת חלב הרי מעורבים במוצרי השוקולדה עוד חומרים אחרים כשרים בתכלית ההידור והמה צמחיים ללא שום חשש

כלל של עירבוב שומן או איזה יסודות אחרים מן החי (ככתוב במכתב הרבנות מציריך) ועל סוג כזה בודאי לא דיברו חז"ל, ולא היה זה בודאי אם כן בכלל גזירת הדבר שבמנין (אפילו למאן דס"ל שגזירת החלב של עכו"ם נחשבת לגזירת דבר שבמנין) וכו' לאור כל הנ"ל, אני מסכם את דברי, ואכפול לומר, שלענ"ד אפשר להתיר ליבא השוקולדות הנידונות, ואין לחשוש לחלב המסופק בו בצורה של אבקת חלב, ואשר ככתוב במכתב שאלתם של הרבנות מציריך נתונים המה שם יחד עם עוד מוצרים כולל גם חומרים המעמידים הכשרים בתכלית ההידור, ולתת עליהם חותמת של הכשר. עכ"ל. וכיו"ב כתב בשו"ת זקן אהרון וולקין ח"ב (סימן מד) שיש להתיר אבקת חלב אפילו לגדולים, משום דחשש דבר טמא לא שייך בבית חרושת גדול כזה, ובפרט שדבר טמא אינו מצוי בינינו, ומשום דבר שנאסר במנין נמי אין לאסור, דכיון שנעשה לאבקה, פנים חדשות באו לכאן, ואינו בכלל הגזירה. ע"ש. וגם בשו"ת ישיב משה ח"א (סימן רט) ובשו"ת דבר יהושוע (חיו"ד סימן יז) העלה להקל בפשיטות באבקת חלב מהטעמים הנ"ל. וע"ע בכל זה בספר הנפלא ילקוט יוסף (איסור והיתר כרך ב' סימן פא הלכה יד) ותרווה צמאונך. אתה הראת לדעת שאבקת חלב עכו"ם מותרת לאכילה בלא שום פקפוק שלדעת כל הפוסקים היא אינה היתה בכלל הגזירה ובצירוף כל הספיקות שכתבנו לעיל יש להקל בדבר אף לכתחילה, ואם היו נוהגים כן בתורת מנהג או ממדת חסידות בלבד מה טוב ומה נעים אבל נעשה שרבים וכן שלמים בדורינו נוהגים בזה כאיסור ממש ולא פעם ראיתי שכאשר באים לאכול או לקנות דבר מאכל זה או אחר, ומודיעים להם שהדבר עשוי מאבקת חלב עכו"ם, מיד הם מושכים ידיהם ומעקמים את פניהם ואף מתבטאים בלשון חריפה שאסור לאוכלו זאת ויש שאמרו שאותם שמשווקים דברים כאלה בחנויות או שנותנים להם הכשר עבירה היא בידם וגורמים לאנשים מכשול, ה' יסלח להם.

וכוס התימה תגדל בדיני בישולי גויים, כי הנה אע"פ שאמרו חז"ל שאסור לאכול מבישוליהם כמבואר בגמרא ע"ז (לה.) ובש"ע (סימן קיג סעיף א), ולדעת מרן ז"ל אפילו אם הדליק הישראל את האש אין זה מועיל להתיר אלא לגבי פת אבל בבישולי גוים אין זה מועיל אלא רק הנחת התבשיל במקום שראוי להתבשל שם וכמו שנתבאר להלן בספר בפרק ב' הערה 11, מכל מקום במקום שהגוי מבשל בבית ישראל או במסעדה ובתי מלון וכיוצא בזה כמו שמצוי בזמנינו, יש להקל בהדלקת האש ללא שום פקפוק שיש בזה הרבה ספיקות להקל, דשמא הלכה כדעת הסוברים שמועיל הדלקת האש אף בישולי גויים ואת"ל שאין הלכה כמותם שמא הלכה כדעת הראב"ד שסובר שאין איסור בישולי גויים כשמבשל הגוי בבית ישראל ואת"ל שאין הלכה כמותו שמא הלכה

כדעת הרשב"א דס"ל שבגויים שכירים אין איסור בישולי גויים ואת"ל שאין הלכה כמותו שמא הלכה כדעת הרא"ה דס"ל שאיסור בישולי גוים נאמר דוקא בדבר שנתבשל אצל גוי בעל הבית, אבל כל שבשלו גוי שהוא פלטר לצורך מכירתו לאחרים, אין בו משום בישולי גוים, ואת"ל שאין הלכה כמותו שמא הלכה כדעת המחנה אפרים דס"ל דכיון ששכיר דינו כיד בעל הבית א"כ אין איסור בישולי גויים בגוי שכיר דבכהאי גוונא חשיב בישול ישראל ואת"ל שאין הלכה כמותם שמא הלכה כדעת הסוברים שאיסור בישולי גויים שייך בגוי שעובד ע"ז אבל בגויים המצולים בזמנינו שאינם עובדים ע"ז אין איסור בישולי גויים, ואם בישל הגוי דבר שעשוי לקינוח סעודה בזה יש לצרף סברת הרדב"ז והפר"ח דס"ל שכל דבר שאינו עשוי ללפת את הפת אלא לקינוח סעודה אין בו איסור בישולי גויים, ומאחר דידוע לרבנן ולתלמידהון שהיתר ספק ספיקא הוי מדין רוב הרי שבבישולי גויים אית לן רובא דרובא להתירא בפרט באסור דרבנן. וכן מבואר היטב מדברי הרב תורות אמת (סימן קמב) שאחר שצידד בתחילה שכשאינם עובדי עבודה זרה מותר לאכול מבישוליהם לגמרי סיים בזה"ל: אך מדברי כל הפוסקים נראה שאין חילוק בזה בין עובדי עבודה זרה לישמעאלים. וכן המנהג פשוט. ומכל מקום כל הקולות שנמצאו בפוסקים, אף על פי שיש חולקים, בארצותינו הלך אחר המיקל, כגון המחלוקת של רבינו אברהם ורבינו תם בבישל הגוי בבית ישראל בארצותינו יש להקל. כן נראה לי. עכ"ל. הרי שלך לפניך שהתיר הדבר מטעם ספק ספיקא, ומכל שכן שיש להקל אחר שאנו מצאנו ראינו בס"ד שיש עוד הרבה ספיקות להקל. וכדברינו מצאתי מפורש בשו"ת יחו"ד ח"ה (סימן נד) שדבר ה' זו הלכה העלה שהספרדים ובני עדות המזרח יש להם על מה שיסמוכו להתארח ולאכול בבתי מלון ובמסעדות הכשרים על ידי השגחת הרבנות המקומית, אף על פי שהטבח שמבשל התבשילים הוא גוי, כיון שישראל הוא המשגיח על הכשרות מדליק בעצמו את האש של תנורי הבישול והאפיה ויש בזה ספק ספיקא להקל, וסיים הרב נר"ו "והמחמיר על עצמו תבוא עליו ברכה". ע"כ. הרי שלך לפניך שהתיר הדבר מטעם ספק ספיקא ורק המחמיר "לעצמו" תע"ב.

וכל הספיקות הנ"ל שכתבנו מדובר בסתם מאכלים אבל אם טיגן הגוי סופגניות, בזה יש לצרף גם דעת ר"ת שהובא בב"י (סימן שכט) שעיסה שבלילתה עבה שטיגנוה חייבת בחלה, ולפ"ז אפשר לומר דכיון שלדעתם ז"ל ברכתם בורא המוציא וברכת המזון יש ליתן לסופגניות דין מאפה שהרי כלל גדול בידינו שדברי מאפה שעשויים מבלילה עבה שמברכים עליהם בורא מיני מזונות גם הם בכלל פת, אף שאין מברכים עליהם המוציא, הואיל ואילו קבע סעודתו עליהם היה מברך עליהם המוציא נחשבים ונכללים בענין

פת של גוים, ואע"פ שמרן ז"ל פסק כדעת רבינו שמשון, מכל מקום כיון שלדעת הרב גנת ורדים הפרח שושן והפרישה גם לדעת ר"ש שמברכים עליהם מזונות, אם קבע סעודתו עליו מברך המוציא וברכת המזון וכ"ד המג"א והא"ר כמבואר בשו"ת יחו"ד ח"ה (סימן נג), א"כ הו"ל ס"ס להקל, שמא כדעת ר"ת שחייבת בחלה וממילא דינא כפת ואת"ל כדעת הר"ש ורוב הפוסקים שמא כדעת האומרים שאם קבע עליהם סעודה מברך המוציא וברכת המזון. וכן כתב בשו"ת יחו"ד הנ"ל שיש ליתן לסופגניות דין מאפה מהטעמים הנ"ל. וע"ע בספרו הליכות עולם (ח"ז עמוד קיב ועמוד קלא) ובשו"ת יבי"א ח"ט (חיו"ד סימן ז) ובח"י (חיו"ד בסימן ח) שהתיר בנידונו שם על פי חלק מהספקות הנ"ל. ואין לומר דכיון דקי"ל בטל הטעם לא בטלה התקנה א"כ ה"ה בנ"ד שאין להתיר בישולי גויים מטעם שאין לחוש לחתנות, דזה אינו, דמלבד שיש לומר שבכהאי גוונא לא גזרו חז"ל כלל. עוד בה, שכבר כתב הרא"ש בתשובה (כלל ב' סימן ח) שכל שידוע הטעם של הגזירה, כשבטל הטעם בטל האיסור ממילא. ע"ש.

ברם דא עקא שלמרות כל האמור לעיל מילתא בטעמא, גם במקומות שאין לחוש לאיסור בישולי גויים וכאמור, רובם ככולם מחשיבים את האוכל שם כאיסור גמור וצווחים וצועקים שאסור לאכול במקומות שנוהגים שהישראל ידליק את האש בלבד מפני שזהו היפך דעת מרן ז"ל שקבלנו הוראותיו שהוא ז"ל פסק שלא מועיל הדלקת האש אלא לגבי פת אבל בבישולי גויים אין זה מועיל אלא רק הנחת התבשיל במקום שראוי להתבשל שם וכמו שנתבאר לעיל, אולם לפי מה שבארנו לעיל בס"ד שיש ששה ספיקות להקל ושכן התירו כמה פוסקים בנידונם, מי שם פה לאדם לומר שהמאכל אסור באכילה משום בישולי גויים אתמהה ! ואם היו נוהגים כן בתורת חסידות או בתורת חומרא, החרשתי, אבל הם נוהגים כן מן הדין הגמור, עד שיש שהרהיבו עוז ואמרו שהכלים שבישלו שם צריכים הגעלה וכמ"ש מרן ז"ל בשולחנו הטהור (סימן קיג סעיף טז) שכלים שבישל בהם הגוי דברים שיש הם בישולי גויים צריכים הגעלה, והדבר ברור שאין דבריהם נכונים כלל ועיקר שהרי כלל גדול בידינו שגוי שבישל דבר שנחלקו בו הפוסקים אם יש בו משום בישולי גויים או לא, אין הכלים צריכים הכשר, אפילו שלענין הלכה אנו פוסקים כדעת הפוסקים שיש בו בישולי גויים וכמו שלימדנו להועיל מרן בב"י (חיו"ד סימן סד) בשם ספר האגודה (חולין סימן פט) שבערפור"ט נוהגים לאסור בחלב הדבוק לכרס, ובשאר קהלות נוהגים להתיר אמנם אלו אין נמנעין מכלים של אלו ומבישוליהם אך הכרס אין אוכלים בבואם לקהילות אלו. עכ"ל. וכ"כ הרמ"א (חיו"ד סימן סד סעיף ט) שחלב הדבוק לכרס שתחת הפריסה אסור, ובכל מקום שנוהגין בו

איסור דינו כשאר חלב לבטל בששים אבל אין אנו אוסרים כלים של בני ריינוס, הואיל ונוהגים בו היתר. ע"כ. ומלבד כל זה יש בזה ספק ספיקא להקל שהרי לדעת הרא"ה בבדק הבית (ב"ג ש"ז דף צד.) כלים שבלעו מבישולי גויים אינם צריכים הכשר כלל, וא"כ הו"ל ספק ספיקא שמא כדעת הרא"ה דס"ל שכלים שבישל בהם הגוי אין צריכים הכשר ואת"ל שאין הלכה כמותו שמא הלכה כדעת הפוסקים דס"ל שמועיל הדלקת אף בבישולי גויים ומכ"ש שיש להקל בזה אחר שראינו שיש לצרף כל הספיקות שהבאנו לעיל, וכן מצאתי להרבה אחרונים שכתבו כן בנידונם, כי הנה רבותינו הראשונים ז"ל נחלקו אודות המבשל לחולה בשבת, כי הנה הרא"ה (בדק הבית ב"ג ש"ז צד.) כתב, שהואיל והשבת הוא זמן שאסור לישראל לבשל, לא אסרו בו חכמים בישול עכו"ם כלל, והתבשיל מותר אף במוצ"ש, וכל שכן שהכלים מותרים בלא הגעלה. אבל הרשב"א במשמרת הבית חלק עליו, שבמוצ"ש אסור התבשיל אף לחולה עצמו, ואף הכלים אסורים. וכן דעת הר"ן בתשובה (סימן ה). וכתב בערך השלחן (סימן קיג ס"ק כד) שיש לסמוך בזה על הרא"ה להקל, כיון שיש פוסקים שסוברים דבלא"ה א"צ הכשר מפני שאין לאיסור זה עיקר מן התורה. וכן פסק בזבחי צדק (סימן קיג ס"ק סה) ושכן המנהג במדינת בבל שאין מכשירים הכלים שבישל בהם הגוי בשבת לצורך חולה. וכן פסק הגאון רבי אלישע דנגור, אב"ד בגדאד, בספר גדולות אלישע (סימן שכח ס"ק לד). וכן פסק בחכמת אדם (כלל סו דין יב) שיש להתיר הכלים בלי הגעלה, לאחר מעת לעת. ע"ש. וכן פסקו בשו"ת פרי השדה ח"ג (סו"ס קצה) ובשו"ת התעוררות תשובה ח"ב (סימן לב) וכן פסק בפשיטות בשו"ת מעט מים (סימן כז). ע"ש. והביאם מרן הראש"ל נר"ו בספר הליכות עולם ח"ז (פרשת חוקת הלכה ט) והסכים להם. ומבואר מדבריהם שבמקום שיש ספק ספיקא אין לאסור הכלים, ומכ"ש שיש עוד כמה ספיקות בזה וכמו שנתבאר לעיל.

ומעתה יראה איש נבון וחכם שאותם אנשים שאינם אוכלים במקומות שנוהגים שהישראל ידליק את האש בלבד ומחשיבים את מאכליהם וכליהם כאיסור גמור וצווחים וצועקים שלש בזה איסור בישולי גויים אף על שיודעים שלדעת הרבה פוסקים אין בזה איסור כלל ועיקר, אחה"ר אין דבריהם נכונים, ובשלמא אותם שנוהגים איסור בדיני ערלה, חלב עכו"ם, ג'לטין, חומרים שנעשים מאבק נבלה וטרפה ומבהמה טמאה או עירוב בשר ודגים אפילו שמצד הדין הם מותרים, ניחא, שהרי אע"פ שמצד הדין הם מותרים, מכל מקום כיון הם דברים שהתורה אסרם והם אסורים מצד עצמם ולא מטעם גזרה, א"כ בזה אכן יש לחוש שאולי הם מכניסים טומאה ממש בלבו ובנפשו של אדם עד

שקדושתו של המקום ברוך הוא מסתלקת ומתרחקת ממנו, אבל בישולי גויים שהמאכל אינו אסור מצד עצמו שהרי הוא כשר ללא ספק אלא חז"ל אסרו לנו לאכול מבישוליהם בכדי שנתרחק מהם ולא נתערב עמהם, שמא יבואו על ידי זה להתחתן עימם, בזה מה יש לחוש לטומאה שתיכנס בליבו של האדם, בפרט שכבר נתבאר לעיל שיש בזה עוד ששה ספיקות להקל ובודאי שאין בזה הדבר אפילו שום נדנוד של איסור, שהרי לדעת רוב ככל רבותינו האחרונים ז"ל היתר ספק ספיקא הוא מדין רוב, ופירוש הדבר, שהואיל ויש לנו שני ספקות להתיר הרי ישנם שני צדדים להתיר וצד אחד לאסור, וכיון שכל הצדדים שקולים בעינינו, לכן יש לנו למעשה שלש אפשריות שוות ביניהן, שתים להקל ואחת להחמיר, ותולים שנעשה הדבר באחת משתי האפשריות המתירות מפני שהן רוב כנגד אפשרות האיסור, וכל דפריש מרובא פריש, וא"כ במקום שיש לנו כמה ספיקות יוצא איפוא שיש להקל בדבר אף לכתחילה וללא שום פקפוק. וכן הראני מרן ראש הישיבה הגאון האדיר רבינו מאיר מאזוז נר"ו כי בשו"ת משכנות הרועים (מערכת ק' אות ל') ובשו"ת ישיב משה (שתרוג ח"א סי' פ"ו) כתבו שבמקום דאיכא ג' ספיקות לכו"ע יש להקל אף לכתחילה, ע"ש.

ומעתה הדבר ברור שאף מגידי השיעורים ומורה ההוראות שומא עליהם להסביר ולהורות להמון העם הצמא לדבר ה' זו הלכה שהמאכלים הנ"ל כשרים ומותרים באכילה ורק מפני שיש בזה מחלוקת בפוסקים המחמיר לעצמו תבוא עליו הברכה אבל להורות איסור בדבר או ח"ו לומר שאסור לאוכלם בודאי שאינם רשאים וכמו שכבר בארנו לעיל בשם מרן החיד"א והגאון איש מצליח שאסור להורות ברבים על מותר שהוא אסור אלא יש להורות תמיד כפשט ההלכה, ולא להוסיף להם חומרות, דלפעמים אתי לידי קולא ותקלה, ורק מי דירצה להחמיר לעצמו יחמיר. וכן מבואר מדברי מרן הראש"ל נר"ו בשו"ת יחו"ד ח"ה הנ"ל שהעלה שהספרדים ובני עדות המזרח יש להם על מה שיסמוכו להתארח ולאכול בבתי מלון ובמסעדות הכשרים על ידי השגחת הרבנות המקומית, אף על פי שהטבח שמבשל התבשילים הוא גוי, כיון שישראל הוא המשגיח על הכשרות מדליק בעצמו את האש של תנורי הבישול והאפיה ויש בזה ספק ספיקא להקל, וסיים הרב נר"ו "והמחמיר על עצמו תבוא עליו ברכה". ע"כ. וזאת כתב אע"פ שבהשגחת בית יוסף אשר בראשותו לא סומכים על ההיתר הנ"ל, אלא ודאי כדאמרן, דהואיל והשגחה מהודרת פירושה שעושים אליבא דכו"ע ולכתחילה לא סומכים על ספיקות וכיוצא בזה, ממילא ההנהגה בזה היא שלא לתת חותמת מהדרין בדברים שנחלקו בו הפוסקים אבל בדיעבד שכבר עשו הדבר ונתנו עליו חותמת "כשר" כיון שלפי כללי הפסיקה

העיקר כדעת המתירים, הדבר ברור שהמון העם רשאים לקנותם ללא שום פקפוק אלא שהמחמיר לעצמו תבוא עליו הברכה.

ואם לחשך אדם לומר שאמת נכון הדבר שדברים שנחלקו בהם הפוסקים ולפי הכללים המסורים בידינו העיקר להלכה כדעת המתירים, מותרים הם מעיקר הדין, מכל מקום הואיל ויש לפנינו את אותם המאכלים גם בהכשרים מהודרים שאין בהם שום פקפוק אם כן שומה עלינו להחמיר בזה ולא לסמוך על הדברים שיש בהם מחלוקת בפוסקים דלמה יניח ההיתר ויאכל האיסור. והנה מלבד שברוב ככל הפעמים אין הטעמים והמחירים שווים ופעמים יש טורח בדבר. עוד בה, שמדברי מרן ז"ל בסוף סימן צ"ז מבואר היפך סברא זו שכתב שם בזה"ל: כתב האגור, נשאל מהר"י מולין על פת שנאפית עם צלי של נכרים בדיעבד, והשיב, רוב הפוסקים פסקו דריחא לאו מילתא היא בתנורים שלנו. ואם יש פת אחרת דעתי נוטה דחשיב כמו לכתחלה, ולמה יניח ההיתר ויאכל האיסור, אבל אם יש דוחק למצוא פת אחרת יש לסמוך על המתירים. עכ"ל האגור. ואין דבריו נראים בעיני, דבדיעבד מותר גמור הוא, ואפילו יש פת אחרת לפניו מותר לו לאכול מפת זו. עכ"ל מרן. הרי שלך לפניך שכיון שהעיקר להלכה כדעת הפוסקים דס"ל דריחא לאו מילתא, מותרת הפת באכילה אפילו שיש לפניו פת אחרת שלכל הדעות מותרת באכילה ואין זה חשיב שביק התירא ואכיל איסורא ומינה לנ"ד. ומלבד כל זה הנה כבר ידוע לרבנן ותלמידהון דעבדינן ספק ספיקא אפילו לכתחילה ואפילו כששני הספיקות נגד מרן ז"ל כמ"ש בס"ד בספר מבא השלחן (ח"א פרק יט כלל א), קחנו משם. וא"כ הדבר ברור כשיש לפנינו דבר שהותר על פי ספק ספיקא מותר לאוכלו אף לכתחילה.

ומכל מקום שמענה ואתה דע לך שאין כוונתנו בכל זה להשגחות המהודרות למיניהם שאינם סומכים על ספיקות אלא בכל דבר רוצים לצאת אליבא דכו"ע, אדרבא יישר חילם לאורייתא שנלחמים להעמיד חומת הכשרות בארץ ובעולם, וכן דואגים לאותם יראי ה' אשר רוצים לדקדק במצות בכל דבר ודבר, אלא דברינו אמורים להמון העם שכבר יש לפניהם ממתקים, שוקולדים ומשקאות למיניהם שאינם בהכשרים מהודרים אלא בהכשר הרבנות מפני שיש בהם ג'לאטין אבקת חלב נכרי או מסעדות שאין שיש להם הכשר של רבנים אשכנזים שסומכים בבישולי גויים על הדלקת האש בלבד כידוע, שרשאים לאכול ללא שום פקפוק ורק מי שרוצה להחמיר לעצמו בתורת חסידות תבוא עליו הברכה, וכבר האריך בזה מו"ר ועט"ר הגר"ח רבי נר"ו בספרו הנפלא עבד לעבדי ה' (קי קיב) ע"ש ותראה דברי אמת.

אולם לעומת זאת עינינו הרואות שאותם האנשים שמחמירים בדברים הנ"ל בצורה נחרצת, חלקם מקילים בדברים אחרים וכמו איסור לשון הרע החמור ומדברים לשון הרע ורכילות על כל מי שאינו נראה להם או שאיננו כפוף לשיטתם וזאת למרות שעל עוון הזה כתב רשב"י בזוהר הקדוש (פרשת בשלח ח"ג דף קסא), "על כולא מחיל קודשא בריך הוא בר מין לישנא בישא". ע"ש. וידוע שיש לדקדק בדברי רשב"י הקדוש ממש כסתר תורה וכמ"ש בספר סור רע ועשה טוב (מזידיטשוב דף ה. ד"ה אמנם), וכיו"ב כתב הגאון מהרצ"א מדינוב ז"ל בהוספותיו (שם אות יו"ד) שדברי הזוהר הקדוש יש מקום לדרשו בפנמיות לפנמיות, ברמזים, בראשי תיבות וסופי תיבות כמו בספר תורה. ע"ש. ומעתה מ"ש רשב"י "בר מין" כוונתו ז"ל רק לעוון הנ"ל ותו לא מידי. וגם בספר מנורת המאור (נר ב' כלל ד ח"א) האריך בגודל ענין זה ושם (בפרק שלישי) כתב וז"ל: כמה גדול כוחה של לשון הרע שאפילו יהא מספרו תלמיד חכם אין תורתו מגינה עליו ואם אמרו שאין עבירה מרבה תורה, דוקא בעבירה מקרית, אבל לא במי שמורגל בה וכל שכן בלשון הרע שהוא סיבה שממיתה בני אדם. עכ"ל. ובעוון לשון הרע החמור נחרב בית המקדש השני כידוע. וע"ע בילקוט שמעוני (פרשת כי תצא סימן תתקל"ג) דאיתא התם, "אמר הקב"ה מכל הצרות הבאות עליכם אני יכול להציל אתכם חוץ מלשון הרע, משל לעשיר שהיה אוהב בן כפרי, הלך לשאול בשלומו והיה שם כלב שוטה שנושך את הבריות, אמר אותו עשיר לאוהבו, בני, אם אתה חייב לאדם אני פורע לך ואל תיחבא ממנו, אבל אם ראית כלב שוטה ממנו התחבא, שאם נושכך איני יכול לעזור לך". עכ"ל. צא וראה מה שכתב בזוהר הקדוש (פרשת פקודי ח"ב רס"ד ע"ב והובא בספר שמירת הלשון עמוד 235) שבעבור עוון לשון הרע השטן מעורר קטרוג גדול על עם ישראל וזה גורם למיתה ולחורבן גדול בעולם והא לך לשונו לשון הזהב: יש רוח אחת שעומדת על כל אותם מדברי לשון הרע שכאשר מתעוררים בני אדם בלשון הרע או אדם אחד שמתעורר בלשון הרע אז מתעוררת אותה הרוח הרעה הטמאה שלמעלה, הנקראת סכסוכא, והיא שורה על אותה התעוררות של לשון הרע שפתחו בה בני אדם והיא עולה למעלה וגורמת בזו ההתעוררות של לשון הרע מוות וחרב והרג בעולם, אוי לאותם שמעוררים לאותו צד רע ולא שומרים פיהם ולשונם ולא חוששים על זה, ולא יודעים כי בהתעוררות של למטה תלויה ההתעוררות שלמעלה בין לטוב בין לרע כו', וכולם מקטרגים לעורר לאותו נחש הגדול, שיהא מקטרג על העולם והכל בשביל אותה התעוררות של לשון הרע כאשר נמצאת ההתעוררות שלו למטה עכ"ל. ישמע חכם ויוסף לקח. ואחר ראות הדברים האלה פעם ופעמיים לא זכיתי להבין על מה ועל

מי סומכים אותם האנשים שמהדרים בכשרויות בצורה נחרצת אף בדברים המותרים ומאידך מקילים באיסור לשון הרע החמור שעל כל דיבור ודיבור עובר האדם על עשרות איסורי תורה כמבואר בפתיחה לספר חפץ חיים וע"ע במה שכתב ידי"ן הרב ניצן ראובן נר"ו בירחון וקנה לך חבר (אב תשס"א חוברת ז' סימן ע) עיין שם ותרווה צמאונך.

וכן בעוונותינו הרבים מצאנו ראינו שאותם האנשים שמהדרים בכשרויות בצורה נחרצת ומחמירים אף בדברים המותרים חלקם לא מקפידים בתכלית ההידור בכבוד תלמידי חכמים על אף שהוא עוון חמור שאין לו מתירים ואין עליו מחילה, והם אינם משגיחים בדברי רז"ל שמאד החמירו בענין זה אשר בגללו חרבה ירושלים, (שבת קיט:). ואם ראית ת"ח שעבר עבירה בלילה אל תהרהר אחריו ביום שבודאי עשה תשובה, (ברכות יט). והמבזה ת"ח נקרא אפיקורס, או מגלה פנים בתורה שלא כהלכה, ואין לו חלק לעוה"ב, (סנהדרין צט:), ושנים עשר אלף זוגות תלמידים של ר' עקיבא כולם מתו מפסח עד פרוס עצרת, מפני שלא נהגו כבוד זה בזה (יבמות סב:) תסמר שערות אנוש. וכ"כ הרמב"ם בהלכות תלמוד תורה (פרק ו הלכה יא), "עוון גדול הוא לבזות את החכמים או לשנאותן, לא חרבה ירושלים עד שבזו תלמידי חכמים וכו' וכל המבזה תלמיד חכם אין לו חלק לעולם הבא והרי הוא בכלל דבר ה' ביזה". עכ"ל. והביאו להלכה בשלחן ערוך סימן רמ"ג.

וכבר האריך בזה מרן הראש"ל נר"ו בשו"ת יבי"א ח"א (חיו"ד סימן יח אות יא) שכתב וז"ל: וכ"ש בדור היתום הזה דאחסור דרי הולך וחסור ויחנו בחסרות, וכבוד התורה ירד פלאים, ובפרט ע"י המפלגות אשר כל חלקה טובה הכאיבו, וכל רב שהוצרך להצטרף לאיזה מפלגה מאיזה אונס וכדומה, קנאים פוגעים בו, ויעפרו בעפר לעומתו. והסתר יסתירו פניהם מתורתו וחכמתו, וכאילו קטיל קני באגמא הוא, ובעוה"ר הותרה הרצועה לבזות ת"ח, וזה פוסל דיינו של זה וזה פוסל דיינו של זה, ולא השגיחו בדברי רז"ל שמאד החמירו בעון זה, אשר בגללו חרבה ירושלים, (שבת קיט:). ואם ראית ת"ח שעבר עבירה בלילה אל תהרהר אחריו ביום שבודאי עשה תשובה, (ברכות יט.). והמבזה ת"ח נקרא אפיקורס או מגלה פנים בתורה שלא כהלכה, ואין לו חלק לעוה"ב, (סנהדרין צט:). ושנים עשר אלף זוגות תלמידים של ר' עקיבא כולם מתו מפסח עד פרוס עצרת, מפני שלא נהגו כבוד זה בזה (יבמות סב:). תסמר שערות אנוש. וידעתי בני ידעתי, כי הם מחלקים בזה, בדברים הדברים, טלאי ע"ג טלאי, ומעיילי פילא בקופא דמחטא, כדי להורות היתר לעצמם, ומכה ישנה היא זו. וכמ"ש בשו"ת מהרי"ל (סימן קצד). והביאותיו לעיל (סימן יא אות יב). ותלי"ת דברתי בזה בדרשותי לפני החברים

המקשיבים לקולי (אשר נתפתו לקבל לשה"ר על גדולי הדור, מאיזה חכמים בעיניהם, אשר הרשו לעצמם להרבות בדברי בלע, לפני ההמון ועמי הארץ בדברים שאסור לשומען, וכ"ש להעלותם על הכתב). ונומתי להם כי לא חילק ולא בילק ידענא, באיסור חמור זה, דתבר גזיזי, וב"ה דברים שיצאו מן הלב נכנסו ללב, ושמעו אלי. השי"ת יחזירנו בתשובה שלמה. אמן. עכ"ל. ישמע חכם ויוסף לקח. וע"ע בכל זה בספר עבד לעבדי ה' למו"ר ועט"ר הגר"ח רבי נר"ו.

וכן בדיני קדושה וצניעות וריחוק מן העריות אע"פ שחומרתן גדולה וגדול עוונם מנשוא וכמו שכבר הזהירה התורה (ויקרא יח, ו), איש איש אל כל שאר בשרו "לא תקרבו" לגלות ערוה אני יהוה. ע"כ. וחומרתו גדולה עד כדי. שאסור לרמוז לאשה בידיו או ברגליו או לקרוץ בעיניו וכן אסור לשחוק עמה, ואסור להביט ביופיה או לראות שערה ואפילו להסתכל בבגדי צבעונים או תכשיטים של אשה שהוא מכיר אותה אסור, וכמו כן אסור להריח בבשמים המיוחדים לאשה וכן אסור להלך אחוריה או לשבת אחריה באוטובוס, וכן אסור לשאול בשלומה או לשוחח עמה יתר על המידה, ואעפ"כ בזה הפרוץ עומד על המרובה ובזה לא מקפידים כחוט השערה כמו שמקפידים בכשרות המאכלים, ואף נשותיהם אינם מקפידות במידת הצניעות כחוט השערה ויוצאת מקושטות ובריח בושם נודף ובפאות שונות ומשונות אשר לא שערום אבותינו וכן ידיהם אינם מכוסות כל צורכו ואין בגדיהם רחבים אלא הדוקים וצרים עדי כדי שמבליטות את צורת הגוף רח"ל, ואם יש אירוע משפחתי הן "מחמירות על עצמם" ללבוש תכשיטים למיניהם, וזאת אע"פ שלא ניתנו תכשיטים לאישה אלא כדי שתתקשט ותתנאה בהם בתוך ביתה בפני בעלה אבל לא בפני אנשים זרים ואף נוהגות ללכת לרופאים אפילו כשלא נחוץ הדבר.

וכבר כתב הגאון ר' יצחק רצאבי נר"ו בספר שלחן ערוך המקוצר (קדושה ת"ו עמוד ער"ה רע"ו) שנחוץ לעורר את האנשים שיקפידו על נשותיהם, ולהחריד לבבם לפקוד דרכיהן שלא ינצלו הרופאים לרעה גדולה את ההיתר שנתנו הפוסקים שיש בזה מכשלות רבות, וכהנה וכהנה יותר מהנה, דברים מכוערים שאין ראוי לכתבם, וגם מה שנכתב הוא מתוך ההכרח לפקוח עיניים עוורות, ומדוע בדברים האלה אינן מקפידות להדר ולצאת לדעת כל הפוסקים ואף בעליהן מעלימים עין מאילו הדברים והעיקר אצלם שלא להכניס דברים "טמאים" לפה, אבל על הקדושה והצניעות אינם מקפידים כאילו היה למותר, ומתירים האסור ואוסרים את המותר. ואם רוצים להיות חסידים אשר מושכים את ידיהם מכל דבר שיש בו נדנוד איסור, שיעשו כן בכל דבר ודבר ולא רק במה שנראה

להם. וכהנה וכהנה תמצא עוד רבות, אולם מכיון שדברינו אמורים למחפשי האמת בלבד, לא ראיתי צורך להאריך עוד בדוגמאות כי במה שהבאנו הדברים ברורים, ועד כאן העזתי ואולי יתוקן על ידי זה ענין ואני את נפשי הצלתי, ויהי רצון שנזכה כולנו לחזור בתשובה אכי''ר.

עוד רגע אדבר אודות מה שנוהגים רבים וכן שלמים להחמיר בהלכות נדה, והן אמת שהלכות נדה חמורות הן וכמו שאמרו חז''ל (סוף פרק ג' דאבות) קינין ופתחי נדה הן הן גופי הלכות. ופירש''י, פתחי נדה הלכות וסתות הן הן גופי תורה, כלומר, אל יהיו קלות בעיניך אלא שים לבך עליהן, כי חמורות הן יותר מדאי, ויש בהן עומק גדול. מכל מקום כבר כתב בשו''ת אדמת קודש ח''ב (חיו''ד סימן ד) הביאו בספר טה''ב (בהקדמה עמוד ט) בזה''ל: הנה חסרון ידיעה שמיה חסרון בדורנו זה שלא הורגלנו להיות ידינו מלוכלכות בשפיר ובשליא ובדמים וכתמים, והנשים מחמירות על עצמן, שאפילו במראה לבן וירוק שהוא טהור מן הדין, הן מטמאות את עצמן, ''ועל ידי כך ממעטות את הדמות ומעכבות את המשיח'' (עיין יבמות סג: ונדה יג:) מה שאין כן רבני אשכנז שהרגילו את עצמם להורות בדינים אלו וכו'. ע''ש. והוסיף בטה''ב שם, שבאמת החומרא בזה באה לידי קולא, שמלבד מה שגורמות לבעליהן על ידי פרישתן מהם הרהורי עבירה הקשים מעבירה, ולפעמים גם להשחתת זרע לבטלה, וכמ''ש בשו''ת מעט מים (סימן עט) ועוד אחרונים, ועוד שהן מברכות על טבילתן ברכה לבטלה כיון שהן טהורות בלאו הכי. ע''ש. וכיו''ב כתב הגאון רבי כלפון משה הכהן אב''ד ג'רבה (תוניס) בספר ברית משה (בקונטרס ברית אבות ריש פרק ד' דאבות, עמוד כג), שעינינו הרואות בדור יתום זה שהנשים שאינן מוצאות תלמיד חכם מורה הוראה להורות להן בהלכות נדה, שואלות נשים זקנות, בהלכות אלו שהן כהררים התלויים בשערה, ועושות על פיהן, תסמר שערות אנוש בהעלותו על לבבו דבר זה, ''כי החומרות מביאות לידי הרהורי עבירה והשחתת זרע לבטלה, והקולות יותר ויותר רעות הנה, שפוגעות באיסור ממש וכו' ''. ע''ש. וע''ע בטה''ב (ח''א משמרת הטהרה עמוד שע''ג) מה שהאריך בזה.

והנני להוסיף בס''ד דמלבד שיש לחוש להרהורי עבירה השחתת זרע או ברכות לבטלה. עוד בה, שהמחמירים על עצמן בלא הכרח מונעים מעצמם מצוות פריה ורביה וכדאיתא בש''ס (עירובין סג:), אמר רבי אבא בר פפא לא נענש יהושע אלא בשביל שביטל את ישראל לילה אחת מפריה ורביה שנאמר (יהושע פרק ה' פסוק יד) ויהי בהיות יהושע ביריחו וישא עיניו וירא וגו', וכתיב, ויאמר. לא כי אני שר צבא יהוה עתה באתי וגו', אמר לו אמש ביטלתם תמיד של בין. הערבים ועכשיו ביטלתם תלמוד תורה על איזה

מהן באת אמר לו עתה באתי, מיד וילך יהושע בלילה ההוא בתוך העמק (יהושע פרק ח פסוק יג), ואמר רבי יוחנן מלמד שהלך בעומקה של הלכה וגמירי דכל זמן שארון ושכינה שרויים שלא במקומן אסורים בתשמיש המטה. ע"כ.

ומעתה דעת לנבון נקל שיש להפליא הפלא ופלא על אותם שנוהגים חומרות על גבי חומרות בהלכות נדה ועל ידי זה מונעים פריה ורביה מישראל וגורמים לעוד מכשילות רבים וכנ"ל, ולא זו הדרך ולא זו העיר, וכבר האריך בכל הדינים האלה באורך וברוחב מרן הראש"ל רבינו עובדיה יוסף נר"ו בספרו טהרת הבית אשר בכל דין ודין אסף כעמיר גורנה כל דברי הראשונים והאחרונים כיד ה' הטובה עליו ופסק בכחא דהיתרא להקל בהרבה דברים שנהגו בהם איסור, ודבריו קילורין לעינים, כאשר עיני המעיין תחזינה מישרים ואין בודקים מן המזבח ומעלה, ואמנם אף על פי כן רבים ממורי הוראה "היראים" לא פוסקים על פי ספר טהרת הבית ומורים חומרות להמון העם אשר הם לא ידעו בין ימינם לשמאלם, ויש שאמרו שאסור ללמוד בספר טה"ב מפני שיש בו הרבה קולות, עפרא לפומייהו שזהו עוון פלילי של לשון הרע, ואף ראיתי לכמה ממחברי זמנינו הי"ו שכתבו חיבורים בהלכות נדה ליקוטי בתר ליקוטי ולא פעם כותבים איזה הלכה בספריהם, ובמקורות להלכה כותבים "כך הורו גדולי הוראה" או "כך פשטה ההוראה בזמנינו", וזאת אחרי שבאותו הדין האריך הרחיב מרן הראש"ל נר"ו בספרו טה"ב והביא כל דברי הפוסקים ודחאם מכל וכל, ולא כך דרכה של תורה ולכל הפחות היה להם להביא דבריו ולכתוב מדוע אין לסמוך על דבריו.

וזכורני שלפני זמן זמנים כאשר הגיע מעשה לידינו אודות אשה שראתה כתם יותר מכגריס על בגד לבן מיד אחר שטבלה שדינה כטמאה, והורינו לה שפוסקת בטהרה ליום המחרת, ותמנה שבעה נקיים ותטבול, ואינה צריכה להמתין ארבעה ימים קודם ספירת שבעה נקיים, והתגלגל המעשה לידי חכם אחד והורה לה להמתין חמשה ימים קודם ספירת שבעה נקיים וכדברי הרמ"א בסימן קצ"ו (סעיף יא), ונומיתי לו שהרי מקור דברי הרמ"א הוא מדברי תרומת הדשן, והנה מרן ז"ל הביאו בב"י (שם) וכתב עליו בזה"ל: וכל דברים אלו חומרות יתירות הן ואין להם סמך בגמרא לגבי הדין ולפיכך לא נהגו העולם בכל מקומותינו אלא להמתין ארבעה ימים ולהתחיל לספור מיום חמישי ואילך ודוקא אם שימשה אבל אם לא שימשה אינה ממתנת כלל ואם שימשה יום או יומיים קודם ראייתה משלמת עליהם ארבעה ימים מיום שימושה ובחמישי לשימושה מתחלת לספור. עכ"ל. וכ"פ בש"ע (שם). וא"כ מדוע פסק היפך דברי מרן ז"ל שסובר, שאם לא שימשה אינה ממתנת כלל, ואמר לי מפני שכן פסק רבינו יוסף חיים בשו"ת

רב פעלים ח"ב (חיו"ד סימן יז) ובספר בא"ח (פרשת צו אות טז), ונומיתי שמלבד שזהו היפך דעת מרן ז"ל שקבלנו הוראותיו. עוד בה, דהנה כבר האריך בזה מרן הראש"ל נר"ו בספר טהרת הבית ח"ב (עמוד תד-תה) ושם הביא שרוב האחרונים הסכימו עם פסק מרן ז"ל, והשיב לנו החכם הנ"ל שהוא אין לו אלא דברי הבא"ח ותו לא מידי, וכששאלתי פשר הדבר השיבני שכך דעתו וזהו. וכאן הבן שואל, וכי כך היא דרכה של תורה, וכהנה רבות דוגמאות ואין הפנאי מסכים כעת.

ואם יטען הטוען שאכן אמת נכון הדבר שכל הדברים הנ"ל מותרים מעיקר הדין, מכל מקום יחמיר אני בכל דבר ודבר ותו לא מידי, הנה ידוע הדבר ומפורסם הענין שלא כל אחד ואחד יכול להחמיר בכל דבר ורק יחידי סגולה שרידי ה' מצליחים לעמוד בכל החומרות הנ"ל כי אין הלכה שאין בה מחלוקת ובפרט לפי מצב דורינו אשר ירד מאה מעלות אחורנית וירדה חולשה לעולם, וגם ידוע שאין אדם יכול ליזהר בכל המצוות בפרטיהם ובדקדוקיהם אלא רק במצוה אחת או שנים וכמ"ש הנועם אלימלך בפירושו על התורה (פרשת בשלח ד"ה ועתה) על מה שאמר ה' למשה ואתה הרם את מטך ונטה את ידך וכו' וז"ל: נראה לפרש בהקדים הפסוק (שמות ד, ב) ויאמר אליו יהוה מה זה בידך ויאמר מטה וכו', דאיתא בגמרא ששאל אחד לחבירו במה אביך זהירן טפי, ולכאורה מה שאלה זאת הלא צריך אדם ליזהר בכל המצות לקיימם בכל פרטיהם ודקדוקים רק כשאדם נזהר במצוה אחת לעשותה בכל פרטיה ודקדוקיה התלוים בה זה הוא מסייעו לו שהשם יתברך יהיה בעזרו לקיים כל המצות וכו', וזהו דשאל אביך במה זהיר טפי וזהו ויאמר אליו ה' מזה בידך פירוש איזה מצוה אתה מחזיק בידך ליזהר בה טפי, ויאמר מטה פירוש שאני נזהר במדת הכנעה ושפלות מאוד. עכ"ל. ומבואר כאמור. ושו"ר למו"ר ועט"ר הגר"ח רבי נר"ו בספרו אנשי קודש (מהדו"ב עמוד קכ"ז) וז"ל שם: ונראה שבהלכות צניעות וקדושה יש להחמיר הרבה יותר מכשרות במאכלים כי בהלכות כשרות יש הרבה היתרים המבוססים וברורים בהלכה כמו בכשרות עופות שעשו להם זריקות או כשרות הג'לטין, וכן חלב עכו"ם, וכן תמצית יין שרף הנקרא קרימו טרטר שהתיר האיש מצליח זיע"א על סמך דברי מרן הבית יוסף בשם הראשונים, עיין שם. וכן ספקות וספקי ספיקות שעשה מרן שליט"א ביחו"ד להתיר לפעמים חששות של בישולי גויים אבל בהלכות צניעות גם אם יש מקום להקל, צריך להחמיר. עכ"ד. והוא ממש כדברינו בס"ד. וכבר רמז לזה מו"ר ועט"ר הנ"ל בדברי ברכה לספרנו הנוכחי.

המורם מכל האמור, שהדרך הנכונה שיבור לו האדם היא, שבכל דבר אשר קשור לצניעות, קדושה, לשון הרע ורכילות, כבוד חכמים, בין אדם לחבירו, כבוד איש לאשתו, גאוה, כעס ושאר מידות רעות יש להחמיר בהם עד הקצה האחרון וישתדל לקיימם בתכלית ההידור שאין מי שמתיר בהם ועוונם גדול מנשוא וכמ"ש כיו"ב הרמב"ם בפרק א' מהלכות דעות (הלכה ה) שמי שיתרחק מגובה הלב עד הקצה האחרון ויהיה שפל רוח ביותר נקרא חסיד וזו היא מדת חסידות. ע"ש. וזה בודאי עדיף מאשר להחמיר בכשרות עופות שעשו להם זריקות או כשרות הג'לטין, חלב עכו"ם או בישולי גויים שיש בהם הרבה היתרים המבוססים וברורים בהלכה וכאשר בארנו לעיל, ומי שבכל זאת רוצה להחמיר בדבר, יעשה זאת בתורת חסידות בלבד ואף מורי הוראה יורו להמון העם את עיקר הדין בלבד ויאמרו שהמחמיר בזה על עצמו תבוא עליו הברכה.

ואני תפילה לאל נורא עלילה, שיתקבלו דברינו הנ"ל ברעוא בבי מדרשא קדם רבנן ותלמידהון, ועל ידי זה יזכה עמך להיות נושעים ונגאלים ומהרה לבית מקדשך יהיו עולים אמן כן יהי רצון.

הכו"ח ביום ט"ז לחודש אדר ב' יה"ל שנת התשס"ה

הצב"י משה פרזיס

מח"ס מבא השלחן ועוד

עיה"ק חולון ת"ו

## פרק א - דין פת גוים

**א.** חכמינו ז"ל אסרו לאכול פת של גוים, כדי להתרחק מהם ולא להתערב עמם שחששו שמא אכילת פתן תביא לידי חתנות עמהם. ואף כשאין להם בנים ובנות, או שיש חשש איבה וקטטה עם הגוי, שלא חילקו חכמים בגזירתם. ואיסור הפת, דוקא כשעשו גוי או גויה את האפיה עצמה, אבל אם הם רק לשו את העיסה וערכוה, והישראל אפאה כמות שהיא, מותרת אפילו אם היתה הפת של הגוי. ולא אסרו אלא פת של חמישה מיני דגן אבל פת של קטניות ושל אורז ודוחן אינו בכלל פת שאסרו. ופת שמעורב בה קמח מחמשת מיני דגן וקמח משאר מינים, הולכים אחר הרוב, שאם הרוב הוא מקמח של חמשת מיני דגן אסור, ואם הרוב הוא משאר מינים ואפילו מאורז מותר.

**ב.** פת של גויים שאסרו הינה פת שאפאה גוי, אבל אם אפאה ישראל מותרת אפילו אם בעל המאפיה הוא גוי, והוא הדין להיפך שאם בעל המאפיה הוא יהודי אבל הפועלים הם גויים, המאפה אסור באכילה מדין פת של גויים.

**ג.** כיון שבעשיית הפת ישנו שלש מלאכות: הדלקת התנור. אפיית הפת. ניעור האש או ניפוחו, אם כן יכול הישראל להכשיר פת הגוי על ידי שהשתתף עמו באחת משלוש המלאכות הנ"ל. לפיכך גוי שהדליק את התנור ואפה בו הישראל או שהדליק ישראל ואפה בו גוי, או שהדליק הגוי ואפה ובא ישראל וניער את האש, או נפח בה, הפת מותרת אף לכתחילה, אפילו אם היתה של בעל הבית גוי, ואפילו אם השליך רק חתיכת עץ אחת לתוך התנור בהיסקו, התיר את כל הפת, כיון שלא גזרו אלא על מנת שיהיה היכר שהפת שלהם אסורה, אלא שהשלכת העץ מועילה דוקא כשהיא נעשית מתוך כונה להכשיר, אבל אם זרקו לתנור כמתעסק בעלמא, שלא כיון להכשיר, אין זה מועיל להתיר את הפת. ומכל מקום אין צריך שידע הגוי שכוונתו בזריקת הקיסם היא להכשיר את המאפה.

ובתנורי אפיה חשמליים וכדומה, יגביר מעט את החום באמצעות הכפתור. ובתנורי גז יפתח מעט את ברז הגז, ואף בתנור חשמלי שיש בו טרמוסטט וכשמגדיל חומו אינו מדליק גוף חימום נוסף אלא מאריך את זמן הפעולה של גוף החימום, מכל מקום מכיון שהחום יותר גבוה והוא מקרב ומזרז את האפיה דינו כזריקת קיסם, ומועיל להכשיר את המאפה. ועל כל פנים לכתחילה טוב שיכבה את התנור וידליקנו שוב כך שתהא כל הפעולה על ידי היהודי.

**ד.** גוי שאפה פת מבלי שהישראל יעשה אחת משלוש המלאכות המכשירות, ונגמרה אפייתה, יכול הישראל להתירה על ידי שיחתה בגחלים או יגביר את חום התנור כל זמן שהפת זקוקה לתנור ומשביחה באפייתה. ויש אומרים שכל זה כשהפת בעודה בתנור אבל אם כבר הוציאה מהתנור אין מועיל לחזור ולאפותה, ולהלכה יש להקל אף בזה. ואם לא עשה אחת מהפעולות הנ"ל הפת אסורה, ואף על פי שיש אומרים שאפשר לתקנה ולהתירה באכילה על ידי שיבשלנה או יצלנה הישראל אחר כך, מכל מקום מדברי כמה ראשונים ומרן ז"ל שקבלנו הוראותיו מבואר שלא מועילה תקנה זו, והעיקר כמותם. ואותה פת אסור למוכרה לגוי, גזירה שמא ימכרנה לישראל, אלא יחתוך אותה לפרוסות וימכרנה לגוי, שאין ישראל קונים פרוסות פת מגוי.

**ה.** מה שנתבאר לעיל שאם הדליק הישראל את התנור ואפה בו גוי מותרת הפת לכתחילה, היינו אפילו אם הדליק הישראל את התנור או את האש על ידי שעון שבת או על ידי שלט רחוק.

**ו.** אם אפו בתנור של גוים כמה פעמים ביום אחד והכשירו את התנור על ידי השלכת קיסם וכיוצא בזה, כל עוד שנשארו קצת גחלים בוערות מההיסק הראשון שהותר על

ידי השלכת הקיסם, כל מה שיאפו לאחר מכן באותו יום מותר בדיעבד, אבל אין לסמוך על זה לכתחילה אלא צריך להסיק את התנור או לזרוק קיסם בכל אפיה.

ואם לא נשארו גחלים בוערות מההיסק הראשון, והסיק הגוי שוב את התנור, לדעת מרן ז"ל לא מועילה השלכת הקיסם של ההיסק הראשון ויש לשוב ולהשליך קיסם על ידי יהודי, אבל לדעת הרמ"א מועיל ההיסק הראשון אף אם הוציאו את הגחלים מחוץ לתנור, ומכל מקום גם לדעתו לא יסמוך על זה אלא בשעת הדחק אבל לכתחילה צריך לעשות אחד משלושת האופנים שנזכרו בסעיף הקודם. לפיכך בתנורים המצויים בזמנינו שהם פועלים בכח החשמל או גאז שכאשר סוגרים התנור נכבית האש מיד ולא נשאר כלום מההיסק הראשון, אם הגוי כיבה את התנור אחר האפיה, לדעת מרן ז"ל חייב הישראל להדליק את התנור באפיה הבאה וכן על זו הדרך בכל אפיה ואפיה, שאפילו נשאר חום מההיסק הקודם, מכל מקום כיון שכשכיבה הגוי את התנור כבתה האש שבתוכו לגמרי, נתבטלה ההדלקה שנעשתה בהתחלה על ידי הישראל. והוא הדין לתנור המיוחד המצוי בזמננו שכאשר פותחים את הדלת בכדי להוציא ממנו את המאכל שבתוכו מיד כבה התנור באורח אוטומטי ואח"כ כשסוגרים את הדלת הוא נדלק מחדש, שלדעת מרן ז"ל אסור לגוי לסגור את דלת התנור אחר כך, הואיל וכשפתח את הדלת כבה התנור לגמרי ממילא נתבטלה על ידי זה הדלקת הישראל. ואפילו אם נשאר חום בתנור מההדלקה של הישראל יש לאסור. מכל מקום אם אירע הדבר במאפיה או בבית של ישראל יש להקל בדבר, כיון שיש ספק ספיקא.

**ז.** מן האמור בסעיף הקודם יוצא, שאם הדליק הישראל תנור חשמלי ואירע קצר חשמלי במפסק הזרם במפעל, צריך הישראל להדליק את מפסק הזרם, ואם הפועל הגוי הדליק את המפסק, לדעת מרן ז"ל צריך המשגיח לכבות את התנור ולהדליקו שוב, ואם לא עשה כן, והגוי הכניס המאפה לתוכו המאפה אסור באכילה כדין מאפה גויים.

**ח.** אם יש ספק אם הגוי הדליק את התנור או היהודי, או שידוע שהגוי הדליק את התנור אבל יש ספק אם זרקו קיסם בתנור להכשירו, המאפה שנאפה מותר באכילה, ויכשירו את התנור מכאן ולהבא.

**ט.** פת שאסרו, היא פת שמברכים עליה המוציא, ומכל מקום דברי מאפה שעשויים מבלילה עבה שמברכים עליהם בורא מיני מזונות גם הם בכלל פת, אף שאין מברכים עליהם המוציא, הואיל ואילו קבע סעודתו עליהם היה מברך עליהם המוציא נחשבים ונכללים באיסור פת של גוים, ומותרים על ידי אחת מהפעולות הנ"ל, ואפילו אם.

אפו אותם פועלים גויים שעובדים במאפיה או במסעדה של ישראל, יש להקפיד שהיהודי ידליק את התנור וכיוצא בזה, שאף על פי שבזה ישנם כמה ספיקות להקל אפילו ללא הדלקת התנור או השלכת קיסם וכיוצא בזה, מכל מקום אם אפשר שיהודי ידליק את האש או לכל הפחות ישליך קיסם, לכתחילה יש לעשות זאת.

**י.** מן האמור בסעיף הקודם יוצא, שמלאווח שאפו אותו בתנור או במחבת עם מעט שמן, דינו כדין מאפה ולא כתבשיל ומותר בהדלקת האש בלבד, והוא הדין לפיצה. וגם סופגניות העשויות מעיסה שבלילתה עבה, שמטגנים אותן הגוים בשמן, למעשה דינם כדין מאפה ולא כתבשיל ומותרות בהדלקת האש בלבד. אבל אטריות ופתיתים למיניהם אף שעשויות מבצק קשה, כיון שמבשלים אותם דינן כתבשיל ולא כמאפה, וכן קוגל ופשטידות שעושין מאטריות דינם כתבשיל ולא כמאפה, וכן שקדי מרק שנעשים מחמשת מיני דגן, ומטגנים אותם בשמן, דינם כבישול ולא כמאפה, והוא הדין לכובנה. אבל בקלאוות, וזלאביה (שנקראת בלשון ערבית זנגולא, והיא מין סופגניות שבלילתן רכה, שמטוגנת בדבש), או קטאיף אף על פי שדינם כדין תבשיל, מכל מקום אם הם נעשו במפעלים ובמסעדות של ישראל יש להקל בדבר אף לכתחילה.

**יא.** עוגה שעיסתה מעורבת מקמח של אחד מחמשת מיני דגן עם שאר מינים שאינם מחמשת מיני דגן, אם כמות הקמח מחמשת מיני דגן שבעוגה היא לכל הפחות שישית מהתערובת דינה כדין מאפה, ואם כמות הקמח היא פחות משישית דינה כתבשיל. ולכן עוגות שעושים אותם מביצים עם קוקוס או בוטנים ויש בהם קמח תפוחי אדמה, דינם כתבשיל ולא כמאפה, ולכן צריך היהודי להניחם בתוך התנור הדולק במקום הראוי להאפות בו.

**יב.** דבר העשוי מבלילה רכה ומטגנים אותו בשמן אסור משום בישולי גוים. לפיכך, עלים שעושים מהם סיגרים או פסטלים יש בעשייתם משום בישולי גוים, לפי שבלילתם רכה ואין להם תואר לחם. וכל זה בדבר שעשוי לשובע כגון סיגרים וכיוצא בזה, אבל בדבר שעשוי לקינוח יש להקל וליתן לו דין מאפה ולכן אם היהודי הדליק את האש או זרק קיסם המאפה מותר. ומכל מקום אם היהודי הכין את העלים ומילא בהם בשר או תפוחי אדמה שבישלם ישראל, ולאחר מכן טיגן אותם הגוי בשמן אין בהם משום בישולי גויים כלל.

**יג.** עיסה שבלילתה רכה ושופכין אותה על הכירה ומתפשטת עליה ונאפית דינה כתבשיל, אבל אם יש בכירה גומא ושופכין אותה לתוכה, דינה כמאפה. לפיכך, ה''לחוח'' שעושים אותו על ידי שפיכת בלילה רכה לתוך מחבת עם מעט שמן, דינו

כתבשיל ולא כמאפה, מכל מקום כל זה כשעשאו דק מאוד דהיינו כשנים או שלושה מילימטר, אולם באם עביו החל מארבעה מילימטרים ואילך, דינו כמאפה ולא כתבשיל. ובלינצ'ס שעשוי מקמח המעורב עם מים ויוצקים אותו על גבי מכשיר רותח ונאפה מיד, דינו כתבשיל ולא כמאפה שהרי הוא דק מאוד.

**יד.** פת של גוים הנילושה בביצים, דינה כמאפה שאף על פי שיש בביצים משום בישולי גוים, מכל מקום כיון שהפת עיקר והביצים טפלות לה יש להחשיבה כמאפה. והוא הדין בפת שמשחו על גבה ביצים הרבה.

אבל פשטיד''א (בצק) שמעורב בה חתיכות בשר או דגים או תפוחי אדמה, והחתיכות ניכרות בפני עצמן, או שעשו אותה כמין כיס ומילאוה בשר או דגים וכדומה יש למאפה זה דין תבשיל, ואף על פי שלענין הברכה על הפשטידא הולכים אחר הקמח ולא אחר המילוי שבה, מכל מקום בבישולי גוים לא הולכים אחר שם התבשיל אלא אחר עיקרו, וכיון שעיקרה הוא מבשר וכיוצא בזה שיש בו בישולי גוים, דינה כתבשיל, וה''ה לבורקס תפו''א. ומכל מקום אם המילוי של המאפה היה מבושל על ידי ישראל, כגון שבישל הישראל את הבשר ותפוחי האדמה לפני המילוי, יש לו דין מאפה, ולכן אם היהודי הדליק את התנור או זרק קיסם המאפה מותר. והוא הדין אם לקחו דבר מאכל שהיה ראוי לאכילה כמות שהוא, וציפו אותו בדבר שאינו ראוי לאכילה כמות שהוא, שאין בזה משום בישולי גויים. לפיכך, אם ישראל טיגן שניצלים או דגים וכיוצ''ב, רשאי הגוי לצפותם אחר כך בקמח או בפירורי לחם ולטגנם, מכיון שהשניצלים והדגים עיקר ואין מניחים את הציפוי אלא בכדי למנוע התדבקות המאכל למחבת.

**טו.** הגזירה על פת של גוים, לא יכלו רוב הציבור לעמוד בה, מפני שהיא תלויה בחיי נפש, כי על הלחם יחיה האדם. לפיכך חזרו חכמים בהרבה מקומות לצמצם את האיסור והתירו הפת באכילה אף שלא נעשו בה אחת משלש המלאכות הנ''ל, וכגון במקום שאין נחתום ישראל, התירו לקנות פת מנחתום גוי, דהיינו האופה למכור לציבור, והיא הנקראת ''פת של פלטר''. ויש מקילים בזה אפילו כשאפשר לקנות מנחתום ישראל, וכן נהגו האשכנזים, אבל מרן ז''ל שקבלנו הוראותיו סובר כדעה ראשונה שרק במקום שאין נחתום ישראל מותרת פתם. וכל זה דוקא כשהפת הפלטר היא של גוים, אבל פת של ישראל שאפאה גוי, לא נהגו בשום מקום להתיר. וכן פת של בעלי בתים גוים, דהיינו פת שלא נאפית למכירה, אלא לצורך אכילת בני הבית, באיסורה עומדת, כי עיקר הגזירה משום חתנות, שאם יהא מותר לאכול פת של בעלי בתים, יבוא לסעוד אצלם, מה שאין כן כשקונה מן הנחתום שכוונתו לממון, ואין קירוב הדעת. ויש מקילים גם בפת של

בעלי בתים, במקום שאין מצויה פת של נחתום כלל, והמיקל בזה יש לו על מה שיסמוך. ומכל מקום אדם שעברו עליו שלשה ימים ולא אכל כלום ואין מצוי במקומו אלא פת של בעל הבית, לכל הדעות רשאי לקנותה.

**טז.** אף על פי שנתבאר לעיל שהאשכנזים היוצאים ביד רמ"א מקילים לאכול פת של פלטר גוי אפילו כשאפשר לקנות פת מפלטר ישראל, ואילו לדעת הספרדים מותר הדבר באופן שהפת של הפלטר הגוי יפה יותר מפת של פלטר ישראל וכיוצא בזה, מכל מקום נכון ליזהר שלא לאכול בשבת פת פלטר אלא רק פת ישראל שאין זה ראוי לעלות פת שעשאה גוי על שלחן שבת, ולכן גם אותם שמקילים כל השנה לאכול פת פלטר, בשבת לכתחילה יקנו פת ישראל. ומכל שכן שיש להחמיר בזה על פי מה שכתב רבינו האריז"ל שבשבת ויו"ט יש ליזהר שלא להניח על השולחן פת של פלטר גוי, לפי שהככרות רומזים אל אורות עליונים. ומכל מקום מי שגר במקום שאינו מצוי פת ישראל אלא פת של פלטר גוי בלבד, ולא מצא פת פלטר לכבוד שבת, הדבר ברור שרשאי לקנות פת של בעל הבית גוי, אם אין לו לאכול מאכלים אחרים.

**יז.** אף על פי שבמקום שאין פת ישראל מותר ליקח פת מפלטר גוי, מכל מקום אם הגיע לאותו מקום אופה ישראל כל זמן שהאופה ישראל מוכר פתו אסור לקנות מפת הגוי, אולם הפת שקנה מהגוי קודם שהגיע האופה ישראל מותרת באכילה אף בזמן שהאופה הישראל מוכר פתו.

**יח.** אף על פי שנתבאר בסעיף ט"ו שמרן ז"ל פסק שבמקום שאפשר לקנות מנחתום ישראל, אסור לקנות מנחתום גוי, מכל מקום כתבו הפוסקים ד' אופנים שהתירו לקנות מנחתום גוי אף כשאפשר לקנות מישראל ועשאוהו כאילו אין נחתום ישראל מצוי, ואלו הן:

א) כשהפת של הפלטר הגוי יפה יותר מפת של פלטר ישראל.

ב) כשהפת של הנחתום הגוי הוא ממין אחר שאין בידו של הפלטר הישראל.

ג) כשהאופה הישראל אינו יכול לספק לכל העיר.

ד) אם כולם יקנו מהאופה ישראל, מחמת הביקוש הרב יעלה האופה את מחיר הלחם.

**יט.** לא נקראת פת בעל הבית אלא אם כן עשאה הגוי לבני ביתו, אבל אם אפה בכדי למכור דינו כדין פת פלטר שמותר כשאין פת ישראל מצוי. והוא הדין לנחתום גוי שאפה מיני מאפה לצורך עצמו, ואחר כך נתנם או מכרם לישראל שדינם כדין מאפה בעל הבית. וכן אופה גוי שאפה מיני מאפה אפילו קנאם בעל הבית מידו דינם כדין מאפה,

וכן בעל הבית שאפה מאפה לצורך בני ביתו אסור המאפה באכילה אפילו קנאם נחתום גוי שלא הלכו באיסור זה אחר מי שהפת בידו עכשיו, אלא אחר האפייה.

**כ.** אף על פי שנתבאר לעיל שלדעת מרן ז"ל מותר מעיקר הדין לאכול פת נחתום כשאין פת ישראל, או אפילו כשיש פת ישראל וקיים אחד מארבעת האופנים הנ"ל, מכל מקום יש מחמירים על עצמן שלא לאכול כלל פת נחתום גוי כל השנה, או לכל הפחות בעשרת ימי תשובה, ובפרט בזמנינו שאין לקנות לחם, לחמניות, פיתות, רקיקים וכיוצא בזה ממאפיות שאין עליהם השגחה, כי מלבד החשש של אפיית גוים, יש לחוש שמערבים בהם שומן מן החי או שמרחו על תאי התנור והתבניות שומ"ח. וכן יש שמערבים בלחם חלב, אבקת חלב או יין נסך בכדי להטעימו. וכן יש חשש בקמח מגידולי א"י שלא קיימו בו המצוות התלויות בארץ תרו"מ ושביעית. וגם יש פוסקים שכתבו שיש לחוש לתולעים שבקמח במקומות החמים, כשלא מנפים את הקמח. וגם יש עוד הרבה מרכיבים חדשים שמשתמשים בהם במאפיות להתפחת הלחם ולהשבחת טעמו והעשרתו ובכולם יש חששות של כשרות. לכן אף שלחם שעשאו פלטר הותר, בימינו אין לקנות לחם משום פלטר ללא בדיקת מרכיבי הלחם וכשרותם, ובמקום שאפשר אין לאכול לחם כי אם בהכשר והשגחה מוסמכים.

**כא.** מי שאינו נזהר מפת של גוים ונתארח אצל אדם הנזהר מפת גוים, ועל השלחן יש פת ישראל ופת גוים, והפת של גויים יפה יותר מפת ישראל, רשאי בעל הבית לבצוע על פת הגויים היפה יותר, וכיון שהותרה הפת לבצוע עליה הותרה לכל הסעודה. וכן מי שנזהר מפת של גוים מותר לו לאכול בקערה אחת עם מי שאינו נזהר מפת של גוים, ואף על פי שטעם פת גוים מתערב בפת ישראל או ברוטב באופן שאם יטביל אחר כך פתו יהיה בו טעם של פת גוים, אינו חושש שלא גזרו חכמים על טעם הפת אלא על הפת עצמה.

**כב.** מי שנזהר מפת של גוים ואוכל עם שני אנשים או יותר שאוכלים מפת של גויים, מותר לו לאכול מפתם מפני שיש לחוש שאם לא יאכל משלהם יבואו ח"ו לידי איבה וקטטה. ודוקא אם הם ישראלים, אבל אם הם נכרים אסור לאכול מפתם אף אם יש חשש איבה.

**כג.** מי שנזהר מלאכול פת פלטר כשיש פת ישראל לפניו והוא בדרך, אם הוא יודע בבירור שיכול להשיג פת של ישראל עד ד' מילין (שהם 72 דקות) בכיוון הליכתו, ימתין מלאכול פת עד שיגיע למקום שיש פת ישראל, במה דברים אמורים כשהתחיל ללילך ומשם עד מקום חנייתו יש 72 דקות, אבל אם חנה במקום אחד אף על פי שממקום

זה לחניה הבאה שיש בה פת ישראל יש 72 דקות, מכל מקום הרי עכשיו אינו הולך לשם ואין צריך לחכות אלא אם כן מצויה פת ישראל במרחק שאינו עולה על 18 דקות הליכה. וכן אם אינו הולך באותו כיוון או שהפת של ישראל מאחוריו ויצטרך לחזור לאחוריו, אינו צריך ללכת אלא 18 דקות. ואין חילוק בכל זה אם הולך או נוסע במכונית שלעולם מחשבים לפי משך זמן הנסיעה ולא לפי המרחק. והוא הדין אם היהודי יושב בביתו שאין צריך לילך 72 דקות, שדינו כחוזר לאחריו שמספיק 18 דקות, ואם מרחק ההליכה גדול מ 18 דקות מותר לו לאכול מאפה שאפאו גוי.

**כד.** מי שהיה בדרך ואכל פת גויים בהיתר (כפי שנתבאר בסעיף הקודם), והגיע לביתו בשעה מאוחרת בלילה ונשארה לו פת גויים ממה שקנה בדרך, ואין באפשרותו להשיג פת של ישראל כיון שהחנויות סגורות בשעה זו, מותר לו לאכול מפת גוים שהביא עמו מהדרך. מכל מקום אם יש לו פת ישראל בביתו, יאכל פת ישראל, אף על פי שעל ידי זה תלך פת הגויים לאיבוד, ואין לחוש בזה לאיסור של "בל תשחית".

## פרק ב - דין בישולי גוים והמסתעף

**א.** תבשיל שבישלו גוי, אסרוהו חז"ל משום חתנות, וגם משום שאם ירגיל הישראל עצמו לאכול מבישוליהם, יאכילוהו דברים טמאים. [ועיין בהערה]. ואין חילוק בזה בין גוי נוצרי שעובד עבודה זרה, לגוי ישמעאלי שאינו עובד עבודה זרה. ושומרונים דינם כדין הגויים ואסור לאכול מבישוליהם. אבל תבשיל שבישלו יהודי שאינו שומר תורה ומצוות או קראי, או עבד שמלו והטבילו אותו לשם עבדות [שחייב במצוות כאשה] או גר שנתגייר אפילו אם יש לו בנות שלא נתגיירו או ממזר, כל אלה מותר לאכול מתבשיליהם שבהם לא גזרו חכמים.

**ב.** אף על פי שנתבאר בפרק א' סעיף ג' שאם הסיק ישראל את התנור או השליך קיסם והגוי נתן בתוכה פת ועל ידי כך נאפתה, אין בזה איסור פת גוים, מכל מקום יש אומרים שאין ההיסק שעל ידי ישראל מועיל אלא לגבי פת אבל בבישולי גוים אין זה מועיל אלא צריך להניח התבשיל על האש במקום שראוי להתבשל שם, ויש אומרים שגם בבישולי גוים מועיל שהישראל ידליק את האש או ישליך קיסם וכיוצא בזה, ומרן ז"ל בשולחנו הטהור פסק כדעה ראשונה שבבישולי גוים לא מועילה הדלקת האש בלבד אלא צריך שהישראל יניח את התבשיל על האש, ואילו הרמ"א פסק כדעה שניה שגם בבשולי גוים מועילה הדלקת האש בלבד, וכן נוהגים האשכנזים. ואפילו לדעת מרן ז"ל שסובר לאסור בהדליק הישראל וכאמור, הנה כל זה כשהדליק הישראל את האש ובא אחר כך

הגוי ושפת הקדרה עליה, אבל אם שפת הגוי את הקדירה תחילה, ובא ישראל והדליק האש, הרי זה מועיל אף לדעת מרן ז"ל. וגם כשהדליק הישראל את האש ושפת הגוי את הקדירה עליה שלדעת מרן ז"ל אסור הדבר משום בישולי גויים וכאמור, באופן שיש ספק נוסף וכגון שהגוי מבשל בביתו של ישראל או אם היה הגוי עובד כשכיר אצלינו, יש להקל. לפיכך מותר לספרדי לאכול במסעדות של ישראל אפילו אם המשגיח נוהג להדליק את האש בלבד, הואיל ובמסעדה יש את כל הספיקות הנ"ל, אלא שמן הראוי, שהמשגיח על הכשרות במסעדה יתן בעצמו את קדרת התבשיל על האש.

וממוצא דברים למדנו שאם הניח ישראל סיר על גבי כירה שאינה דלוקה ובא אחר כך גוי והדליק אש תחתיה, לכל הדעות אסור התבשיל משום בישולי גויים. ומאידך, אם הגוי הדליק אש תחת מחבת שמן והיהודי הניח את המאכל לתוכה שאין האוכל נאסר משום בישולי גויים.

**ג.** ישראל שהדליק את האש והגוי נתן עליה את קדירת התבשיל ובישל מאכל שיש בו משום בישולי גויים, אף על פי שלדעת מרן ז"ל המאכל נאסר באכילה, מכל מקום כשיש צורך בדבר אפשר ליתנו לקטן לאכול, והוא הדין אם גוי בישל בבית ישראל או במסעדה של ישראל, שאף על פי שיש בדבר איסור בישולי גויים, מכל מקום כשיש צורך בדבר אפשר ליתנו לקטן לאכול.

**ד.** אף על פי שנתבאר בסעיף הקודם שאם הסיק ישראל את האש, והגוי נתן עליו את קדרת התבשיל, לדעת מרן ז"ל אסור משום בישולי גויים, מכל מקום אשכנזי המוכר מאכלים שיש בהם איסור בישולי גויים לדעת מרן ובא ספרדי לקנות אצלו, אין חובה על המוכר להודיע זאת לקונים הספרדים בכדי שימנעו לקנות ולא יכשלו באיסור בישולי גויים.

**ה.** אף על פי שנתבאר בסעיף ב' שלדעת מרן ז"ל שקבלנו הוראותיו צריך שהישראל יניח את המאכל על האש או בתוך התנור, במקום הראוי להתבשל שם, מכל מקום אם אחר שהניח הישראל את התבשיל על האש, נתן הגוי דבר מאכל בתוכו, ובמאכל שהיה בתוך הסיר לא היה ששים, כנגד מה שנתן הגוי, יש לצדד לאסור. אולם בהצטרפות ספק נוסף כגון שהגוי מבשל בביתו של ישראל או אם היה עובד כשכיר אצלינו, יש להקל. לפיכך, אם אירע כן במסעדה יש להקל.

**ו.** כשגזרו חכמים על בישולי גויים לא גזרו אלא על דברים שאינם נאכלים כמות שהם חיים ועולים על שלחנם של אנשים חשובים.

אבל דברים שנאכלים כמות שהם חיים אין בהם איסור משום בישולי גוים, ולכן יין, דבש, חלב, גבינה, גזר, צנון, מלפפון, ערמונים, קומפוט, תמרים מתוקים, אגסים, תפוחים או בצלים וכיוצא בהן שבישלם גוי מותרים באכילה, מפני שכל אלו המאכלים נאכלים כמות שהן חיים. וכן דברים שאינם ראויים לעלות על שלחן של אנשים חשובים, אין בהם איסור משום בישולי גוים, ומותר לאוכלם, ואם היו עולים על שלחן מלכים אסור לאוכלם. ולכן פטריות, ביצים, חומוס, חצילים, בשר, קרביים, קורקבן, לימונים, סלק ולפת, עוף, אפונים, פולים, שעועית, דגים גדולים, תמרים ושאר פירות מרים, שבישלם גוי אסורים משום בישולי גוים, שמלבד שהם דברים שאינם נאכלים חיים. עוד בה, שהם עולים על שלחן של אנשים חשובים. ויש אומרים שמלבד שני התנאים הנ"ל יש עוד תנאי נוסף והוא, שיהיה המאכל דבר שנשתנה מברייתו על ידי האור, ולפי דעה זו אם המאכל לא נשתנה מברייתו מותר לאוכלו אף על פי שאינו נאכל חי וגם עולה על שולחנם של אנשים חשובים. ולהלכה העיקר כדעה ראשונה שאם בישלו דבר שלא היה נאכל כמות שהוא חי, וגם עולה על שלחן אנשים חשובים ללפת בו את הפת, אסור לאוכלו אף אם לא נשתנה מברייתו. ומאכל שעיקרו לרפואה, אין בו משום בישולי גוים אפילו אם לא היה נאכל כמות שהוא חי וראוי לעלות על שלחן אנשים חשובים.

**ז.** ישנם דברים שאף על פי שאינם נאכלים חיים ועולים על שלחן אנשים חשובים, מכל מקום לא גזרו עליהם חכמים איסור בישולי גויים, לפי שאין דרך אדם להזמין את חבירו לאכלם. ולכן, אפונים (חומוס) קלויים, קיטניות של פולים, דייסה שעשויה מחטים או שעורים כתושים וכיוצא בהם, אבקת קפה נס קפה גרעיני חמניות ודלעת, אגוזי אדמה ופיסתוק, או בוטנים המצופים קמח הנקראים בוטנים אמריקאים או קבוקים, אין בהם משום בישולי גוים.

**ח.** אף על פי שבדברים שאינם נאכלים חיים ועולים על שולחן אנשים חשובים יש בהם משום בישולי גוים וכמו שביארנו, מכל מקום יש אומרים שאם הגוי בישלם בביתו של ישראל אין בו משום בישולי גוים. ויש אומרים שבעבדים ושפחות שבעל כרחם עושין אין בהם משום בישולי גוים ואף על פי שבישלו שלא בבית ישראל. ויש אומרים שכל שבישלו גוי לצורך מכירה לאחרים כגון פלטר או טבח, אין בו משום בישולי גוים, שהואיל ובאומנותו הוא עוסק אין בזה חשש חתנות.. ויש מי שאומר, שבזמן הזה שתנורים פועלים על ידי חשמל, אף על פי שהדליקו הגוי ובישלו, אין בו משום בישולי גוים מפני שזרם החשמל פועל בתדירות גבוהה, ואם כן אותו כח חשמלי שמחמם את התנור מכח הרמת המתג שעל ידי הגוי, חלף הלך לו תוך שניות מועטות, ואין בכוחו

לבשל את התבשיל, וכח החשמל שיבוא אחר כך ומבשל את התבשיל אינו חשוב שבא מחמת הגוי, שהרי זהו כח כוחו. ואף על פי שכל אחת מהסברות הנ"ל אין לסמוך עליה להלכה, מכל מקום ראויה כל סברא וסברא מן הנ"ל להצטרף לספק אחר, כדי להתיר המאכל מטעם ספק ספיקא.

**ט.** מן האמור בסעיף הקודם יוצא שיש כמה וכמה אופנים שאין לחוש משום בישולי גוים מטעם ספק ספיקא והנני לפרטם בס"ד. גוי שבישל בביתו של ישראל והישראל הדליק את האש אבל לא הניח את הקדירה על גביה, או שבישל בביתו של ישראל דבר שאינו עולה ללפת בו את הפת כגון שנאכל בתורת קינוח, או שבישל בבית ישראל דבר לצורך מכירתו לאחרים, או שבישל בבית ישראל בתנור שפועל על ידי חשמל, אין בזה משום בישולי גוים. וכן אם בישל בבית ישראל לצורך חולה ישראל שאין בו סכנה, מותר למוצאי שבת אף לבריא. וכן גוי שכיר המצוי בזמנינו שבישל תבשיל על האש שהדליקה ישראל, או שבישל דבר שעשוי לקינוח סעודה, או שבישל דבר לצורך מכירה לאחרים, או שבישלו הגוי בתנור שפועל על ידי חשמל, אין בזה משום בישולי גוים ומותר המאכל באכילה. וכן אם בישל בשבת תבשיל לצורך חולה ישראל שאין בו סכנה, מותר למוצאי שבת אף לבריא. ומכל שכן שיש להתיר בכל זה אם עשו כן בבית הישראל. וכן גוי שבישל בביתו לישראל על ידי תנור חשמלי דבר שעשוי לקינוח סעודה, או שבישל דבר לצורך מכירה לאחרים, אין בזה משום בישולי גוים, ומותר המאכל.

**י.** יש אומרים שמה שאין איסור בישולי גויים בדברים הנאכלים כמות שהם חיים (כמבואר לעיל סעיף ו') היינו רק אם הרגילות היא לאכלם חיים, אבל אם אין רגילות לאכלם חיים, אף על פי שראויים הם לאכילה גם בלא בישול שייך בהם איסור בישולי גויים. ויש אומרים שאין צריך שתהיה רגילות בני האדם לאוכלו חי אלא כל שהוא ראוי לאכלו חי נקרא דבר הנאכל חי ואין בו משום בישולי גויים, והלכה כדעה ראשונה. ומכל מקום כשיש עוד ספק אחר, יש להקל מטעם ספק ספיקא. ופירות הבוסר וכיוצא שעדיין לא הבשילו כל צרכן שבישלם גוי מותרים, שאף על פי שבשעה שבישלם לא היו ראויים לאכילה, מכל מקום כיון שהמין עצמו נאכל כמות שהוא חי הרי הם מותרים שאין הולכים בזה אחר פירות אלו אלא אחר המין. וכן דבר שנאכל חי מצד עצמו אלא שיש בו חשש של זיהום מפני החיידקים, ולכן רוב האנשים אין אוכלים או שותים ממנו אלא לאחר בישולו, חשוב כדבר שנאכל חי ואין בו משום בישולי גויים. לפיכך חלב שעובר תהליך פיסטור בכדי להרחיק ממנו את החיידקים, אין בו משום בישולי גויים

שאע"פ שרוב העולם לא שותה ממנו קודם פיסטורו מכל מקום כיון שמצד עצמו נאכל כמות שהוא חי אין בו משום בישולי גויים.

**יא.** דברים שנאכלים חיים בעודם טריים, אך בכדי לשמר אותם מייבשים אותם עד שאינם ראויים עוד לאכילה יש בהם משום בישולי גויים. לפיכך אם הגוי בישלם אחר כך או עירה עליהם מים חמים ועל ידי כך נעשו ראויים לאכילה אסורים משום בישולי גויים.

**יב.** דברים שאינם ראויים לאוכלם בעודם חיים, ובישלם הגוי באופן שנהיו ראויים לאכילה, ובכדי לשמר אותם ייבשו אותם אחר כך עד ששוב נעשו אינם ראויים לאכילה, ואחר כך שוב בישלם ישראל ועשאם ראויים לאכילה, אין בהם משום בישולי גויים, לפיכך תבשיל מיובש שהכשרו לאכילה נעשה על ידי בישול במים רותחים, וכן אטריות, בורגול או מנה חמה, שמתחילה בישלם הגוי ולאחר מכן ייבשו אותם אין בהם איסור בישולי גויים. וכן להיפך שאם בישלם ישראל תחילה ואחר כך ייבשו אותם ובישלם הגוי אין בהם איסור בישולי גויים.

**יג.** דברים שאינם ראויים לאכלם בעודם חיים, ובישלם הגוי באופן שנעשו ראויים לאכילה, אך בכדי לשמר אותם ייבשם באופן הפוסלם מאכילה, אלא שכדי להכשירם לאכילה שנית שופכים עליהם מים צוננים בלבד, אסורים משום בישולי גויים. ואם בישלם תחילה הישראל, ואחר כך שפך עליהן הגוי מים צוננים, אין בהם משום בישולי גויים.

**יד.** אף על פי שנתבאר לעיל בסעיף ו' שאין איסור בישולי גויים בדברים שנאכלים כמות שהם חיים, מכל מקום דברים שאינם נאכלים חיים אלא על ידי הדחק אינם נחשבים כדברים שנאכלים חיים, ולכן מי שבישל דבר שאינו ראוי לאכילה אלא על ידי הדחק יש בו משום בישולי גויים. לפיכך, דגים מלוחים גדולים שצלאן גוי הרי אלו אסורים משום בישולי גויים מפני שקודם שצלאן הגוי לא היו הדגים ראויים לאכילה אלא על ידי הדחק, אבל דגים קטנים שמלחן ישראל או גוי ואחר כך צלאן הגוי מותרין כיון שנאכלים שלא על ידי הדחק קודם צלייתן. וכן דגי סרדינים קטנים (שיש בהם סנפיר וקשקשת) מותרים באכילה, ואין לחוש בהם לאיסור בישולי גוים, אבל דגי טונה בקופסאות אסורים משום בישולי גוים ועוד חששות. והוא הדין לביצה או תמרים המרים קצת שצלאם גוי שאסורים משום בישולי גוים שאף על פי שראויים הם להאכל חיים, מכל מקום כיון שנאכלים על ידי דחק גדול יש בהם משום בישולי גוים. ומכל

מקום אם הישראל בישל את הביצה בתחלה אפילו כל שהוא וסילקה, ואחר כך לקחה גוי וגמר בישולה, הרי זו מותרת.

**טו.** גם בתנאי השני שכתבנו, ''שעולה על שלחן של אנשים חשובים'', נחלקו הפוסקים, יש אומרים דהיינו דברים שמלפתים בהם את הפת וכל שאין מלפתים בו את הפת אין בו משום בישולי גוים. ולפי דעה זו, פרפרת שנאכלת לבדה לקינוח בסוף הסעודה מותרת באכילה אף שעולה על שלחן אנשים חשובים, ולדעת מרן ז''ל שקבלנו הוראותיו אין חילוק בזה, ולכן אפילו דבר שנאכל לקינוח ואינו עשוי ללפת בו את הפת אסור באכילה אם עולה על שלחן אנשים חשובים. ומכל מקום המיקל בזה אין למחות בידו שיש לו על מה שיסמוך. ואם יש ספק אחר לצרף יש להתיר אף לכתחילה. וכגון, אם היה הגוי עובד כשכיר אצלינו, או שנמצא בביתו של הישראל, או שנמצא בביתו של הגוי והישראל חיתה בגחלים, ובישל הגוי פרפרת שנאכלת לקינוח בסוף הסעודה מותר לאוכלה ואין בה משום בישולי גוים. ולכן, גוי שבישל לפתן וכל כיוצא בזה במסעדה של ישראל יש להקל אף לכתחילה. ומכל שכן שיש להקל אם הדליק המשגיח את האש.

**טז.** יש מי שאומר שלא אמרו שצריך שיהיה עולה על שלחן מלכים ללפת בו את הפת אלא בדבר מאכל, אבל לא במשקה אשר ישתה. ולפי דעה זו כל משקה שבישלו גוי יש בו משום בישולי גויים, ויש חולקים ואומרים שאפילו למי שסובר שדבר שעשוי לקינוח סעודה שייך בו בישולי גוים, זהו דוקא במאכל ולא במשקה, ונראה שלהלכה יש להקל. לפיכך קפה, תה, נס קפה, קקאו וכיוצא בזה אין בהם משום בישולי גוים.

**יז.** דברים שעולים על שלחן אנשים חשובים בתורת מאכל לעצמם, אסורים משום בישולי גויים אפילו שלא מלפתים בהם את הפת, שאף על פי שאמרו חז''ל (ע''ז לח.) שעולה על שלחן מלכים ''ללפת את הפת'', לאו דוקא הוא. לפיכך, גוי שבישל אורז, אטריות, ספגטי, שעועית, תפוחי אדמה, וכל כיוצא בזה שעולים על שלחן אנשים בתורת מאכל לעצמם על אף שלא מלפתים בהם את הפת, אסור לאוכלם משום בישולי גוים.

**יח.** דבר הנאכל כמות שהוא חי ויש אדם שאינו יכול לאוכלו אלא כשהוא מבושל, בטלה דעתו אצל כל אדם הואיל ורוב העולם אוכלין אותו כמות שהוא חי, ואף לאותו אדם מותר לאוכלו. וכן בהיפך, אם הרוב אינם אוכלים אותו כמו שהוא חי ואדם אחד אוכלו כשהוא חי יש בו משום בישולי גוים וגם לאותו אדם אסור. וכל הנזכר לעיל אמור גם גבי דבר שעולה על שלחן אנשים חשובים שהולכים בו אחר הרוב. וכן דבר שבעיר אחת עולה על שלחן אנשים חשובים, ובעיר אחרת אינו עולה על שלחן אנשים חשובים, הולכים אחר מנהג המקום, במקום שעולה על שלחן אנשים חשובים יש בו איסור משום

בישולי גויים אפילו שהובא ממקום שאינו עולה על שלחן אנשים חשובים, ובמקום שאינו עולה על שלחן אנשים חשובים, אין בו משום בישולי גוים אפילו שהובא ממקום שעולה על שלחן אנשים חשובים.

**יט.** דבר שבישלו גוי ועולה על שלחן אנשים חשובים מצד עצמו אבל בצורה שהוא משווק לצרכנים אינו עולה על שלחן אנשים חשובים, אלא אם כן תיבלו או בישלו הישראל, אם הדרך לתבלו או לבשלו אחר כך, יש בו משום בישולי גויים אפילו אם בפועל לא תיבלו או בישלו.

**כ.** מן האמור בסעיף הקודם יוצא, שמפעל ליצור חלב סויה והפועלים המבשלים את הסויה הם גויים, אין לאסור את הסויה באכילה, שאף על פי שאם יתובל חלב הטופו המופק מפולי הסויה כראוי יהא עולה על שלחן שרים ונכבדים ולכאורה יש לאוסרו משום בישולי גויים, מכל מקום כיון שסוף סוף אין דרך לתבלו כדי שיעשה ראוי לעלות על שלחן מלכים אין לאוסרו.

**כא.** עירב דבר הנאכל כמות שהוא חי עם דבר שאינו נאכל כמות שהוא חי ובשלם הנכרי, אם העיקר הוא מדבר שאינו נאכל חי, הרי זה אסור, ואם העיקר הוא מדבר שנאכל חי, הרי זה מותר, שהולכים אחר העיקר בין להחמיר בין להקל. וכן אם היה מחצה על מחצה הרי זה מותר.

**כב.** מן האמור בסעיף הקודם יוצא, שפת של גוים שנילושה בביצים, מותרת למי שאינו נזהר מפת גוים, אף על פי שיש בביצים משום בישולי גוים, לפי שהפת עיקר והביצים טפלות לה. והוא הדין בפת שמשחו על גבה ביצים הרבה. אבל פשטיד"א (בצק) שמעורב בה חתיכות בשר או דגים או תפוחי אדמה, והחתיכות ניכרות בפני עצמן, או שעשו אותה כמין כיס ומילאוה בשר או דגים וכדומה יש למאפה זה דין תבשיל ואסור אפילו למי שנוהג היתר בפת של גוי, ואף על פי שלענין הברכה על הפשטידא הולכים אחר הקמח ולא אחר המילוי שבה, מכל מקום בבישולי גוים לא הולכים אחר שם התבשיל אלא אחר עיקרו, וכיון שעיקרה הוא מבשר וכיוצא בזה שיש בו בישולי גוים, דינה כתבשיל, וה"ה לבורקס תפו"א. ומכל מקום אם המילוי של המאפה היה מבושל על ידי ישראל, כגון שבישל הישראל את הבשר ותפוחי האדמה לפני המילוי, יש לו דין מאפה, ולכן אם היהודי הדליק את התנור או זרק קיסם המאפה מותר. והוא הדין אם לקחו דבר מאכל שהיה ראוי לאכילה כמות שהוא, וציפו אותו בדבר שאינו ראוי לאכילה כמות שהוא, שאין בזה משום בישולי גויים. לפיכך, אם ישראל טיגן שניצלים או דגים וכיוצ"ב, רשאי הגוי לצפותם אחר כך בקמח או בפירורי לחם ולטגנם,

מכיון שהשניצלים והדגים עיקר ואין מניחים את הציפוי אלא בכדי למנוע התדבקות המאכל למחבת.

**כג.** נתערב דבר שכבר נאסר משום בישולי גוים במאכל של היתר, ואין ניכר בתוכו להפרידו ולהוציאו, יש אומרים שבטל ברוב בין שנתערב במינו בין שנתערב בשאינו מינו בין בלח בין ביבש, ולפי דעה זו אפילו ביצה ועוף שלם ושאר דברים שאינם מתבטלים בשאר איסורים, מכל מקום בבישולי גוים מתבטלים ברוב. ויש מצריכים ששים כנגד האיסור, והלכה כמותם. ואסור לערב לכתחילה דבר שאין בו משום בישולי גוים במאכל שנאסר משום בישולי גוים ולבטלו בששים, ואם עירב במזיד אסור למבטל עצמו אם הוא שלו ולמי שנתבטל בעבורו, אבל לאחרים מותר, אולם אם נפל מעצמו ואין בהיתר כדי לבטלו מרבה עליו ומבטלו אף לכתחילה.

**כד.** תבשיל שבישלו גוי בשבת בשביל חולה שאין בו סכנה, לא גזרו בו חז"ל משום בישולי גוים, כיון שאי אפשר לבשל בשבת לחולה שאין בו סכנה על ידי ישראל. ואם נשאר מהתבשיל למוצאי שבת, אם התבשיל נעשה על ידי גוי בביתו של ישראל, מותר אפילו לאדם בריא לאכול ממנו במוצאי שבת, אבל אם נתבשל בביתו של הגוי, אסור לאכול ממנו במוצאי שבת, ואפילו החולה עצמו אסור לו לאכול ממנו במוצאי שבת, כיון שאפשר לבשל לו כל צרכו על ידי ישראל.

**כה.** דבר שעשוי מבלילה רכה ומטגנים אותו בשמן אסור משום בישולי גוים, לפיכך, עלים שעושים מהם סיגרים או פסטלים יש בעשייתם משום בישולי גוים, לפי שבלילתם רכה ואין להם תואר לחם. וכל זה בדבר שעשוי לשובע כגון סיגרים וכיוצא בזה, אבל בדבר שעשוי לקינוח יש להקל וליתן לו דין מאפה ולכן אם היהודי הדליק את האש או זרק קיסם המאפה מותר. ומכל מקום אם היהודי הכין את העלים ומילא בהם בשר או תפוחי אדמה שבישלם ישראל, ולאחר מכן טיגן אותם הגוי בשמן אין בהם משום בישולי גויים כלל.

**כו.** עיסה שבלילתה רכה ושופכין אותה על הכירה ומתפשטת עליה ונאפית דינה כתבשיל, אבל אם יש בכירה גומא ושופכין אותה לתוכה, דינה כמאפה. לפיכך, ה"לחוח" שעושים אותו על ידי שפיכת, בלילה רכה לתוך מחבת עם מעט שמן, דינו כתבשיל ולא כמאפה, מכל מקום כל זה כשעשאו דק מאוד דהיינו כשנים או שלושה מילימטר, אולם באם עביו החל מארבעה מילימטרים ואילך, דינו כמאפה ולא כתבשיל. ובלינצ'ס שעשוי מקמח המעורב עם מים ויוצקים אותו על גבי מכשיר רותח ונאפה מיד, דינו כתבשיל ולא כמאפה שהרי הוא דק מאוד.

**כז.** דברי מאפה שעשויים מבלילה עבה שמברכים עליהם בורא מיני מזונות גם הם בכלל פת, אף שאין מברכים עליהם המוציא, הואיל ואילו קבע סעודתו עליהם היה מברך עליהם המוציא, הרי דינם כדין פת של גוים, ולכן אם הדליק הישראל את האש או השליך קיסם אפשר להקל בדבר אף לכתחילה.

**כח.** מן האמור בסעיף הקודם יוצא, שמלוואח שאפו אותו בתנור או במחבת עם מעט שמן, דינו כדין מאפה ולא כתבשיל ומותר בהדלקת האש בלבד, והוא הדין לפיצה. וגם סופגניות העשויות מעיסה שבלילתה עבה, שמטגנים אותן הגוים בשמן, למעשה דינם כדין מאפה ולא כתבשיל ומותרות בהדלקת האש בלבד. אבל אטריות ופתיתים למיניהם אף שעשויים מבצק קשה, כיון שמבשלים אותם דינן כתבשיל ולא כמאפה, וכן קוגל ופשטידות שעושין מאטריות דינם כתבשיל ולא כמאפה, וכן שקדי מרק שנעשים מחמשת מיני דגן, ומטגנים אותם בשמן דינם כבישול ולא כמאפה, והוא הדין לכובנה. אבל בקלאוות, וזלאביה (שנקראת בלשון ערבית זנגולא, והיא מין סופגניות שבלילתן רכה, שמטוגנת בדבש), או קטאיף אף על פי שדינם כדין תבשיל, מכל מקום אם הם נעשו במפעלים ובמסעדות של ישראל יש להקל בדבר אף לכתחילה.

**כט.** עוגה שעיסתה מעורבת מקמח של אחד מחמשת מיני דגן עם שאר מינים שאינם מחמשת מיני דגן, אם כמות הקמח מחמשת מיני דגן שבעוגה היא לכל הפחות שישית מהתערובת דינה כדין מאפה, ואם כמות הקמח היא פחות משישית דינה כתבשיל. ומן האמור למדנו שעוגות שעושים אותם מביצים עם קוקוס או בוטנים ויש בהם קמח תפוחי אדמה, דינם כתבשיל ולא כמאפה, ולכן צריך היהודי להניחם בתוך התנור הדולק במקום הראוי להאפות בו.

**ל.** אף על פי שנתבאר לעיל שחז"ל אסרו לאכול מבישולי גוים, מכל מקום כל זה כשנתכוון הגוי לשם בישול, אבל אם לא נתכוון הגוי לשם בישול, אין איסור בישולי גוים והמאכל שבישל מותר. לפיכך גוי שהסיק התנור בכדי להתחמם ממנו ולא ידע שהיה בתוכו מאכל תחלה ונצלה הרי זה מותר. ואף אם יודע הגוי שיש בתנור מאכל של ישראל אבל אינו מתכון לבשל לעצמו אלא רק להתיך מתכתו, מעיקר הדין המאכל מותר, אלא שהמחמיר לעצמו תבוא עליו הברכה, בפרט במקום הפסד מועט. ומכל מקום אם כיון לשם בישול, כגון שהסיק התנור לבשל בו והיה בו בשר תחלה ונצלה אף על פי שלא כיון לזה ולא ידע שיש בו בשר יש לאסור משום בישולי גויים. לפיכך, אם חממו שמן וכיוצא בזה, ולאחר שעברו כמה דקות מעת חימום השמן רצה הפועל הגוי לבדוק אם השמן רותח והכניס איזה דבר מאכל שיש בו משום בישולי גויים לתוך

השמן לראות אם הוא יהיה מוכן בחום השמן, אסור הדבר משום בישולי גויים, שאף על פי שבפעולה זו לא כיון לבשל את המאכל, מכל מקום הואיל וכיון לשם בישול, יש לאסור. וירקות קפואים שמעקרים אותם במים חמים לפני הקפאתם בכדי להרוג את החיידקים ולהאריך את חיי המדף שלהם אין בהם משום בישולי גוים.

**לא.** הניח הישראל עמוד של בשר שוואר מה על גבי האש, אסור לגוי לחתוך את השכבה החיצונית של הבשר בכדי להגיש את הבשר לסועדים, כיון שגם כוונתו לבשל את השכבה הפנימית, וללא חיתוך השכבה החיצונית ע"י הגוי לא היתה השכבה הפנימית מתבשלת, ומכל מקום אם אירע כן במסעדות של ישראל יש להקל בדבר.

**לב.** לא אסרו בישולי גוים אלא כשכל הבישול היה על ידי הגוי, אבל אם היו תחילתו או סופו על ידי ישראל מותר. לפיכך אם הניח ישראל בשר או קדירה על גבי האש ובא הגוי והפך בבשר או הגיס בקדירה, הרי זה מותר, אף על פי שעשה כן קודם שהגיע למאכל בן דרוסאי. ומכל מקום לא התירו בגמר הגוי אלא כשמצא את התבשיל שהניח הישראל על האש, אבל אם נתן ישראל את התבשיל על האש וסילקו הגוי או הישראל קודם שהגיע למאכל בן דרוסאי ובא הגוי והחזירו ועל ידי זה גמר בישולו, אסור ושיעור מאכל בן דרוסאי לענין זה הוא שליש בישול.

**לג.** וכן אם הניח גוי בשר או קדירה על גבי האש, ובא הישראל והפך בבשר או הגיס בקדירה כמה פעמים, מותר. אף על פי שהיה מתבשל ללא סיוע הישראל. ויש אומרים שדוקא אם לא נתבשל בשיעור מאכל בן דרוסאי אבל אם נתבשל בשיעור מאכל בן דרוסאי לא מועיל מעשה הישראל, ויש מתירים אף אם נתבשל בשיעור של מאכל בן דרוסאי מפני שהם סוברים שלא אמרו שמאכל בן דרוסאי דינו כמבושל אלא להקל אבל לא להחמיר, והלכה כמותם. ושיעור מאכל בן דרוסאי לענין זה אף לדעת האוסרים הוא חצי בישול.

ויש אומרים שגם מה שהתירו כשגמר הגוי בלא סילקו היינו אם היה מתבשל אף בלי מעשיו, והוא רק קירב את בישולו, אבל אם לא היה מתבשל בלעדי גמר הגוי, אסור. ולפי דעה זו אם הניח הישראל תבשיל על גבי גחלים עוממות או על גבי אש חלשה מאוד שלא היה ראוי להתבשל עליהם, ובא הגוי והפך בו ונתבשל, הרי זה אסור. ויש אומרים שאפילו אם לא נתבשל בלא סיוע הגוי הרי זה מותר, והלכה כדעה ראשונה. לפיכך, ישראל שהניח תבשיל בתוך תנור או על גבי כירים של גז והיתה דרגת החום נמוכה מאוד באופן שלא היה ראוי להתבשל על ידו שליש בישולו, ובא הגוי והגביה את דרגת החום בכדי שיוכל להתבשל שליש בישולו התבשיל אסור באכילה.

**לד.** מאכל שנתבשל על ידי ישראל אלא שנצטנן ואינו ראוי לאכילה כך, או שהוקפא אחרי בישולו, ובא גוי וחיממו, אין בזה משום בישולי גוים, בין אם היה התבשיל יבש ובין אם היה לח. וכן להיפך, מאכל שנתבשל על ידי גוי ונצטנן עד שאינו ראוי לאכילה כך, ובא ישראל וחיממו, אין זה מועיל להתירו.

**לה.** אף על פי שנתבאר לעיל שאם נתן ישראל את התבשיל על האש וסילקו, קודם שהגיע למאכל בן דרוסאי, ובא הגוי והחזירו וגמר בישולו, אסור, מכל מקום אם הגוי מזיז את הסיר ממקום למקום בתוך התנור, התבשיל מותר אפילו אם הגביהו שכיון שלא הוציאו מחוץ לתנור חשיב כבישול ישראל.

**לו.** אף על פי שנתבאר לעיל שאם נתן ישראל תבשיל על האש וסילקו הגוי אחר שהגיע למאכל בן דרוסאי ובא הגוי והחזירו ועל ידי זה גמר בישולו, אין בזה איסור בישולי גויים כיון שכבר נתבשל שליש בישול על ידי הנחת הישראל, מכל מקום אם הניח הישראל בשר על גבי האש ונתבשל כל צורכו בצידו האחד, והפכו הגוי לצידו השני, הבשר אסור באכילה כיון שבלא הפיכתו לא היה נצלה בצידו השני מעולם. ואפילו אם הניחו הגוי, ולאחר שנצלה בצדו האחד, בא הישראל והפכו לצידו השני אסור כולו משום בישולי גויים.

**לז.** בתי חרושת למזון מוכן אשר כל תהליך הבישול והטיגון נעשה ללא מגע יד אדם, ורק הנחת חומר הגלם לתוך המכונה נעשית ע"י פועלים גויים, אין בו משום בישולי גויים, כאשר הישראל הדליק את המכונות, מפני שבפועל נעשה כל התהליך על ידי המכונה ללא מגע יד אדם ופעולת הבישול מתייחסת אל הישראל..

**לח.** אף על פי שהלכה רווחת בידינו שכלי שני אינו מבשל, מכל מקום דברים רכים שידוע שמתבשלים אף בכלי שני חשובים כבישול. ולכן אם גוי נתנם בכלי שני ובישלם יש לאוסרם משום בישולי גוים. לפיכך, כוסכוס מהיר הכנה הנמכר בחנויות שכאשר רוצים להכינו לאכילה נותנים אותו לתוך קדירה של מים רותחין שהעבירוה מעל גבי האש וממתינים רגעים מספר עד שיהא ראוי למאכל, יש לאוסרו אפילו כשנותנים אותו בכלי שני מפני שהוא חשוב כקלי הבישול שמתבשל אף בכלי שני. והוא הדין לביצה חיה שאסור לגוי ליתנה בכלי שני כיון שבפועל היא מתבשלת.

**לט.** יש אומרים שתבשיל שנתבשל על ידי גוי ונאסר באכילה, אפשר לתקנו ולהתירו באכילה על ידי שיצלנו או יאפנו הישראל אחר כך, ואם נצלה או נאפה על ידי הגוי, הרי

זה מותר, מכל מקום הואיל ומדברי כמה ראשונים ומרן ז"ל שקבלנו הוראותיו מבואר שלא מועילה תקנה זו, כן עיקר להלכה ולמעשה.

## פרק ג - סוגי בישול המותרים והאסורים משום בישולי גויים

**א.** לא אסרו חכמים בישולי גוים אלא על ידי האש, וכגון בישול בקדירה או בצלי, או טיגון, או בשליקה, ולכן אף על פי שבכל האיסורים קיימא לן מליח הרי הוא כרותח וכבוש הרי הוא כמבושל, מכל מקום בדין בישולי גוים שכל עיקרו אינו אלא מדרבנן, לא אסרו מאכליהם המלוחים והכבושים. והוא הדין למעושן, למבושל על ידי קיטור [דהיינו שנתבשל על ידי העשן והאדים של הקיטור], או לבישול בחמי טבריא.

**ב.** תנור אפיה חשמלי יש בו משום בישולי גוים ולכן גוי שאפה בו תבשיל שעולה על שלחן מלכים וגם אינו נאכל כמות שהוא חי, אסור לאוכלו. והוא הדין לבישול בפלאטה חשמלית או במחבת חשמלי (מולטישייף) וכל כיוצא בזה, או לבישול בכלי ראשון שהיד סולדת בו שהעבירוהו מעל האש, ומכל מקום עירוי מכלי ראשון אין בו משום בישולי גויים, אלא שדברים רכים שידוע שמתבשלים בעירוי מכלי ראשון חשובים כבישול, ולכן אם גוי עירה עליהם מכלי ראשון ובישלם יש לאוסרם משום בישולי גוים.

**ג.** תנור המיקרוגל יש בו משום בישולי גוים, ולכן גוי שבישל בו תבשיל שעולה על שלחן מלכים וגם אינו נאכל כמות שהוא חי, אסור לאוכלו.

**ד.** אף על פי שהלכה רווחת בידינו שכלי שני אינו מבשל, מכל מקום דברים רכים שידוע שמתבשלים אף בכלי שני חשובים כבישול. ולכן אם גוי נתנם בכלי שני ובישלם יש לאוסרם משום בישולי גוים. לפיכך, כוסכוס מהיר הכנה הנמכר בחנויות שכאשר רוצים להכינו לאכילה נותנים אותו לתוך קדירה של מים רותחין שהעבירוה מעל גבי האש, וממתינים רגעים מספר עד שיהא ראוי למאכל, יש לאוסרו אפילו כנותנים אותו בכלי שני מפני שהוא חשוב כקלי הבישול שמתבשל אף בכלי שני. והוא הדין לביצה חיה שאסור לגוי ליתנה בכלי שני כיון שבפועל היא מתבשלת.

## פרק ד - דין הכלים שנתבשלו בהם בשולי גויים

**א.** כלים שבישל או צלה בהם הגוי דברים שיש בהם משום בישולי גויים, יש אומרים שאסורים וצריכים הכשר שכל דבר שאסרוהו חכמים גם פליטתו אסורה, ויש אומרים שכלים שבלעו מבישולי גויים אינם צריכים הכשר כלל, והלכה כדעה ראשונה, ומכל מקום אם הניח בשר רותח שבישל הגוי או ששפך תבשיל רותח לתוך צלחת או קערה,

אינם צריכים הכשר. וכלי שצריך הכשר, אם משתמשים בו באש באמצעות נוזלים צריך להכניסו פעם אחת לתוך כלי ראשון שעל גבי האש שהמים בתוכו רותחים (מעלים בועות). ואם משתמשים בו באש ללא נוזלים צריך ללבנו.

**ב.** אף על פי שנתבאר בסעיף הקודם שהעיקר להלכה כדעת הסוברים שהכלים שבישל בהם הגוי אסורים, מכל מקום גוי שבישל דבר שנחלקו בו הפוסקים אם יש בו משום בישולי גויים או לא, אין הכלים צריכים הכשר, אפילו שלענין הלכה אנו פוסקים כדעת הפוסקים שיש בו בישולי גויים.

**ג.** מן האמור בסעיף הקודם יוצא, שכלים שבשלו בהם הגויים על גבי אש שהדליק היהודי שלדעת מרן אסור המאכל, ולדעת הרמ"א מותר המאכל, או שבשלו בבית חולים יהודי או בבית ישראל, או אפילו בבית הגוי אלא שהוא שכיר בעבודתו, או שבישל תבשיל לחולה שאין בו סכנה בשבת, או שבישל פרפרת שנאכלת לבדה לקינוח בסוף הסעודה ואינה מתלפתת עם הפת, יש להתיר הכלים בלא הגעלה.

**ד.** יש אומרים שמה שהצריכו הגעלה לכלי שבישל בו גוי היינו דוקא כשרוצה הישראל להשתמש בו כשהכלי בעודו בן יומו, אבל אם רוצה להשתמש בו כשאינו בן יומו לא הצריכו הגעלה, ויש אומרים שאף בכלי שאינו בן יומו צריך הגעלה, וראוי להחמיר כדבריהם.

ומכל מקום בכלים שיש לחוש שישברו במי ההגעלה יש להקל אף לכתחילה ורשאי להשתמש בהם ללא הגעלה אחר זמן של מעת לעת.

**ה.** אף על פי שנתבאר בסעיף א' שכלים שבישל בהם הגוי אסורים ללא הכשר תחילה, מכל מקום אם עבר ובשל בהם ללא הכשר ויש רוב בתבשיל כנגד מה שנבלע, התבשיל מותר אף אם הכלים הנ"ל היו בני יומן.

**ו.** אף על פי שכלי חרס אין להם תקנה בהגעלה בשאר איסורים, מכל מקום באיסור בישולי גוים שאין לו עיקר מן התורה, מותרים הכלים על ידי הגעלה ג' פעמים, דהיינו שיכניסנו לרותחים ויוציאנו, ויחזור פעם שנית להכניסו ולהוציאו, ויחזור פעם שלישית להכניסו ולהוציאו, ודיו. וצריד לעשות כן במים מוחלפים בכל פעם ופעם. מכל מקום יש אומרים שיכשיר אותו אחר שעברו עליו כ"ד שעות מעת שימושו, ואין הלכה כמותם אלא רשאי להגעילו אפילו בתוך זמן של מעת לעת.

**ז.** אם רחצו במים צוננים קדרה שנאסרה מחמת בישולי גוים עם קדרות הרבה, לא נאסרו הקדרות, אפילו אם היה דבוק באותה קדרה שומן, אבל אם רחצו במים חמים כל הקדרות אסורות אלא אם כן יש בהם רוב כנגד הקדירה האסורה שאז הקדירות מותרות.

בריך רחמנא דסייען מריש ועד כען